

De zelf-ervaring van jongeren met het chronisch vermoeidheidssyndroom

Stefan van Geelen

Universitair Medisch Centrum
Utrecht

Presentatie

Universitair Medisch Centrum
Utrecht

Inleiding

Deel I: Persoonlijk Positie Repertoire

Resultaten

Deel II: Zelf-confrontatie Methode

Resultaten

Conclusie

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Het chronisch vermoeidheidssyndroom:

- Geen bekende oorzaak en gekenmerkt door zeer ernstige vermoeidheid

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Het chronisch vermoeidheidssyndroom:

- Geen bekende oorzaak en gekenmerkt door zeer ernstige vermoeidheid
- Bijkomende symptomen: pijn, slaapproblematiek, cognitieve dysfunctie

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Het chronisch vermoeidheidssyndroom:

- Geen bekende oorzaak en gekenmerkt door zeer ernstige vermoeidheid
- Bijkomende symptomen: pijn, slaapproblematiek, cognitieve dysfunctie
- Zelfs na intensieve reguliere zorg blijft de helft van de jongeren langdurig ernstig vermoeid

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Het chronisch vermoeidheidssyndroom:

- Geen bekende oorzaak en gekenmerkt door zeer ernstige vermoeidheid
- Bijkomende symptomen: pijn, slaapproblematiek, cognitieve dysfunctie
- Zelfs na intensieve reguliere zorg blijft de helft van de jongeren langdurig ernstig vermoeid
- Subjectieve zelf-ervaring van de patiënt lijkt een belangrijke rol te spelen in CVS

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Behandeling van CVS:

- Heel veel medische/ farmacologische oplossingen geprobeerd (anti-depressiva, immunoglobulines, corticosteroiden enz.)

Inleiding

Behandeling van CVS:

- Heel veel medische/ farmacologische oplossingen geprobeerd (anti-depressiva, immunoglobulines, corticosteroiden enz.)
- Cognitieve gedragstherapie (CGT) is één van de weinige in RCT's effectief gebleken behandelingen

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Inleiding

CGT voor CVS:

- Niet voor alle patiënten effectief

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Inleiding

CGT voor CVS:

- Niet voor alle patiënten effectief
- Veel terugval

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Inleiding

CGT voor CVS:

- Niet voor alle patiënten effectief
- Veel terugval
- Te weinig op de eigen wensen van de individuele patiënt toegesneden

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Inleiding

CGT voor CVS:

- Niet voor alle patiënten effectief
- Veel terugval
- Te weinig op de eigen wensen van de individuele patiënt toegesneden
- Door patiënten ervaren als te veel gericht op disfunctioneren en psychologische problematiek (niet 'beyond the symptoms')

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Inleiding

CGT voor CVS:

- Niet voor alle patiënten effectief
- Veel terugval
- Te weinig op de eigen wensen van de individuele patiënt toegesneden
- Door patiënten ervaren als te veel gericht op disfunctioneren en psychologische problematiek (niet 'beyond the symptoms')
- Niet genoeg aandacht voor de diepere context v.h. eigen verhaal van de patiënt

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Vraagstelling onderzoek:

Hoe zit de zelf-ervaring van jongeren met CVS in elkaar? Waarin verschilt deze van andere jongeren met een somatische aandoening en gezonde adolescenten?

Inleiding

Vraagstelling onderzoek:

Hoe zit de zelf-ervaring van jongeren met CVS in elkaar? Waarin verschilt deze van andere jongeren met een somatische aandoening en gezonde adolescenten?

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Doelstelling:

Jongeren door zelf-onderzoek meer inzicht geven in hun levensverhaal en hen op basis van dit inzicht begeleiden.

Resultaten

Conclusie

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

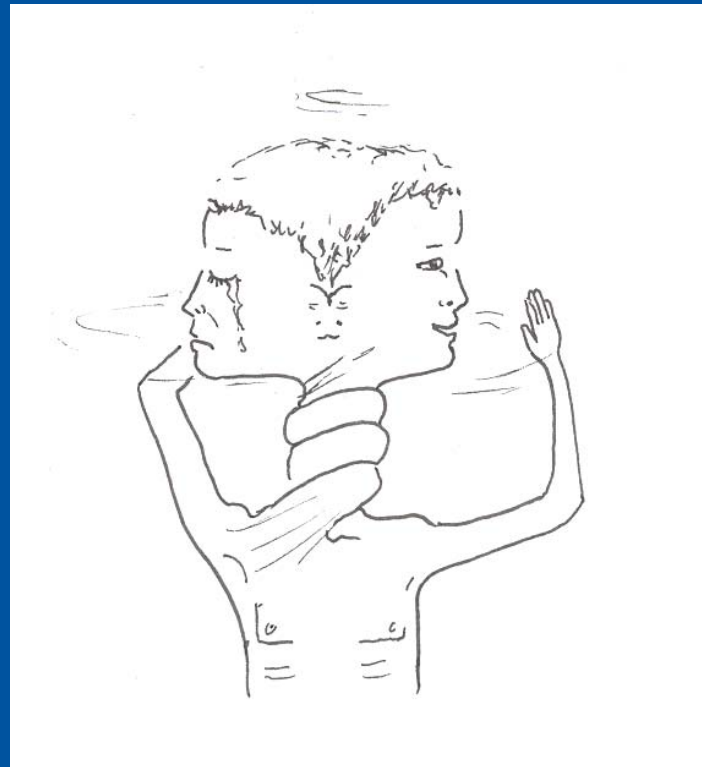
II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Deel I:

Welke kanten laten chronisch vermoeide jongeren van zichzelf zien.

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

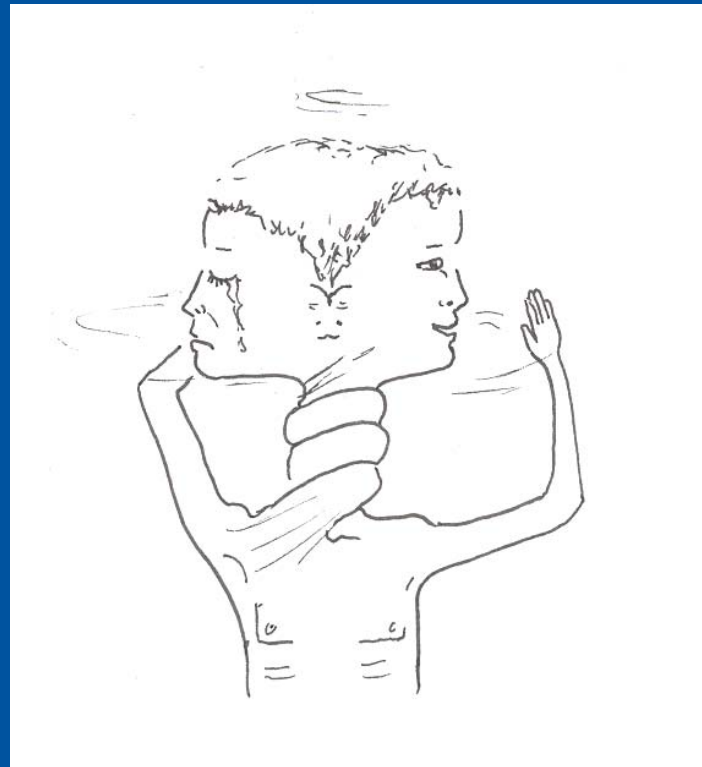
II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Deel II:

Welk verhaal/ welke gevoelens gaan er achter deze kanten schuil?

Inleiding

Cross-sectioneel onderzoek

- 37 jongeren met jeugdreuma (JIA)

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Inleiding

Cross-sectioneel onderzoek

- 37 jongeren met jeugdreuma (JIA)

- 42 jongeren met chronisch vermoeidheidssyndroom (CVS)

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Inleiding

Cross-sectioneel onderzoek

I. Positionering

- 37 jongeren met jeugdreuma (JIA)

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

- 42 jongeren met chronisch vermoeidheidssyndroom (CVS)

Resultaten

- 16 gezonde jongeren

Conclusie

Inleiding

Cross-sectioneel onderzoek

I. Positionering

- 37 jongeren met jeugdreuma (JIA)

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

- 42 jongeren met chronisch vermoeidheidssyndroom (CVS)

Resultaten

- 16 gezonde jongeren

Conclusie

(+/- 80% vrouw, gemiddelde leeftijd +/- 16j)

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Thema's

Conclusie

Persoonlijk Positie Repertoire (PPR):

- Persoon bestaat uit verschillende kanten (= ik-posities)
- Persoon heeft zelf invloed op welke kanten hij/zij laat zien

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Categorieën Interne posities:

(voor groepsvergelijking)

- **Sterk** (energiek, krachtig enz.)

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Categorieën Interne posities:

(voor groepsvergelijking)

- **Sterk** (energiek, krachtig enz.)
- **Aanpassend** (zorgend, aanpassend enz.)

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Categorieën Interne posities:

(voor groepsvergelijking)

- **Sterk** (energiek, krachtig enz.)
- **Aanpassend** (zorgend, aanpassend enz.)
- **Kwetsbaar** (angstig, twijfelend enz.)

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Categorieën Interne posities:

(voor groepsvergelijking)

- **Sterk** (energiek, krachtig enz.)
- **Aanpassend** (zorgend, aanpassend enz.)
- **Kwetsbaar** (angstig, twijfelend enz.)
- **Ziek** (moe, niet lekker enz.)

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Categorieën Interne posities:

(voor groepsvergelijking)

- **Sterk** (energiek, krachtig enz.)
- **Aanpassend** (zorgend, aanpassend enz.)
- **Kwetsbaar** (angstig, twijfelend enz.)
- **Ziek** (moe, niet lekker enz.)
- **Veeleisend** (jaloers, aandachtvragend enz.)

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Categorieën Interne posities:

(voor groepsvergelijking)

- **Sterk** (energiek, krachtig enz.)
- **Aanpassend** (zorgend, aanpassend enz.)
- **Kwetsbaar** (angstig, twijfelend enz.)
- **Ziek** (moe, niet lekker enz.)
- **Veeleisend** (jaloers, aandachtvragend enz.)
- **Opstandig** (ruziezoekend, ontevreden enz.)

Inleiding

I. Positionering

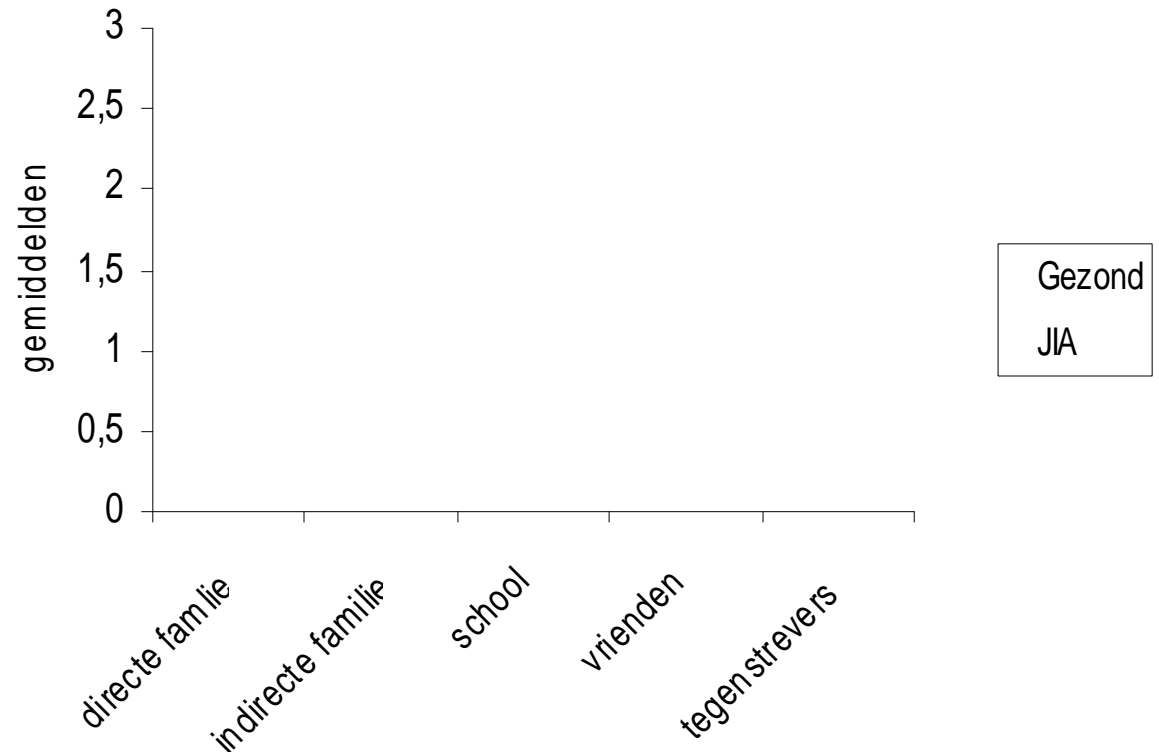
Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

ZIEKE KANTEN

Inleiding

I. Positionering

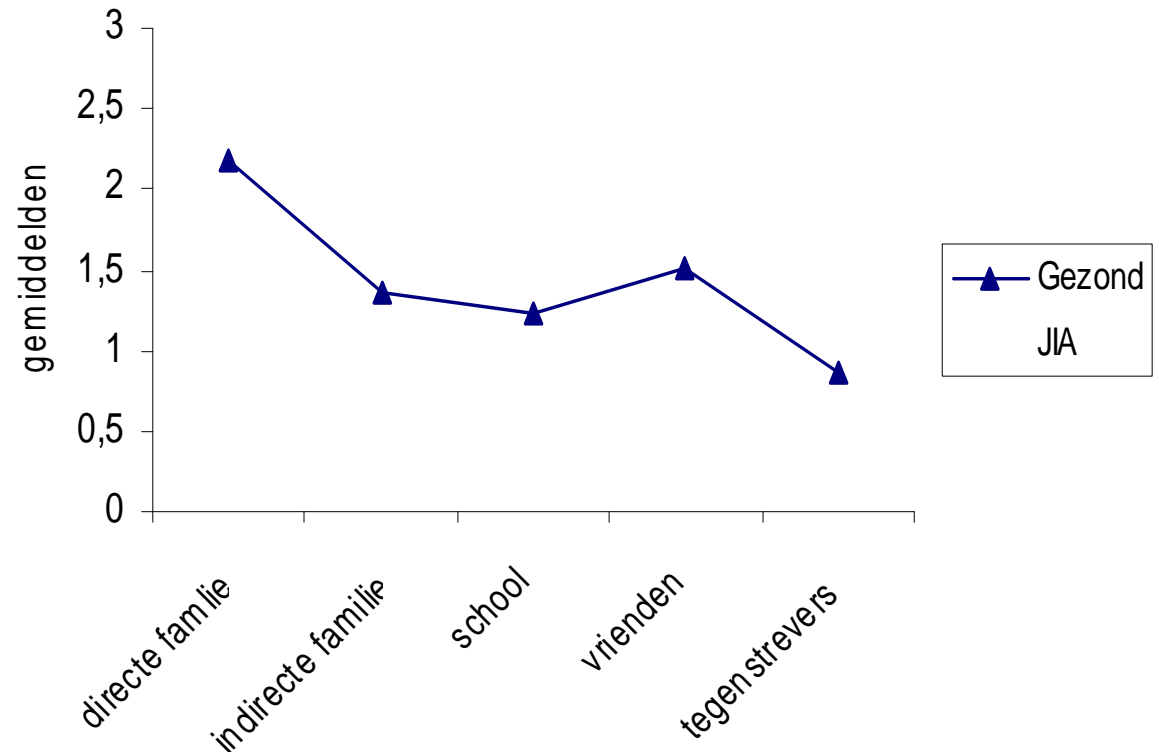
Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

ZIEKE KANTEN

Inleiding

I. Positionering

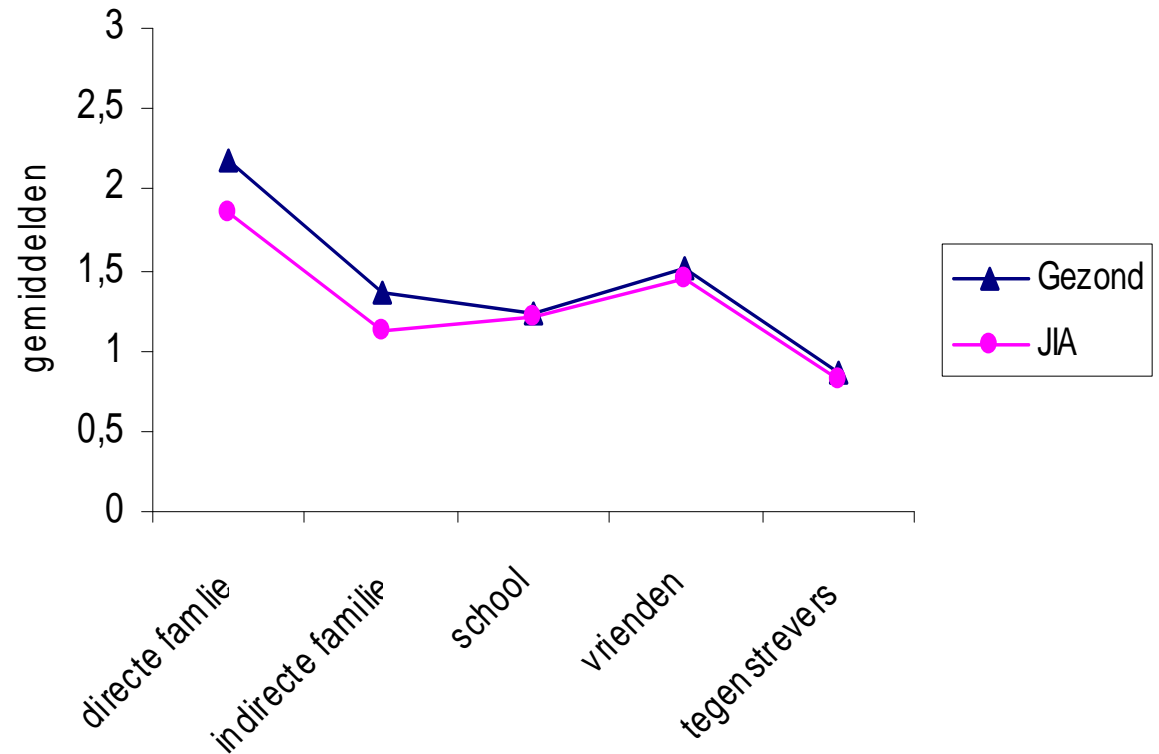
Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

ZIEKE KANTEN

Inleiding

I. Positionering

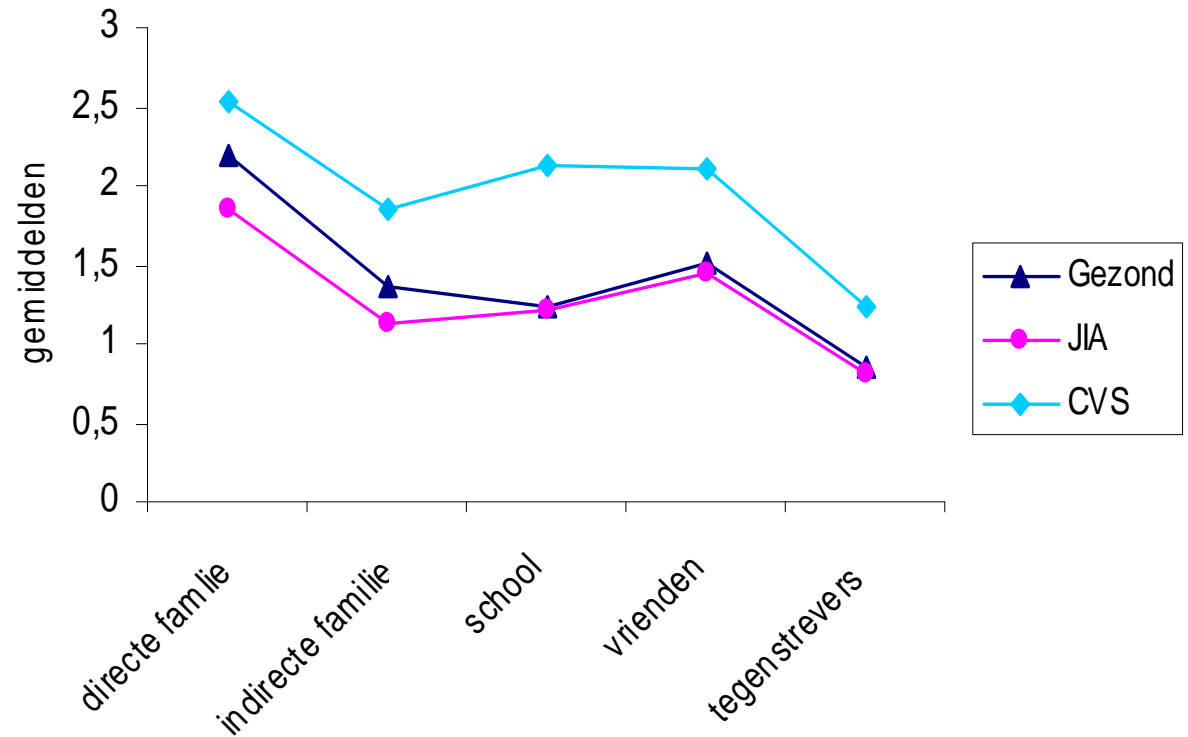
Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

ZIEKE KANTEN

Resultaten

Inleiding

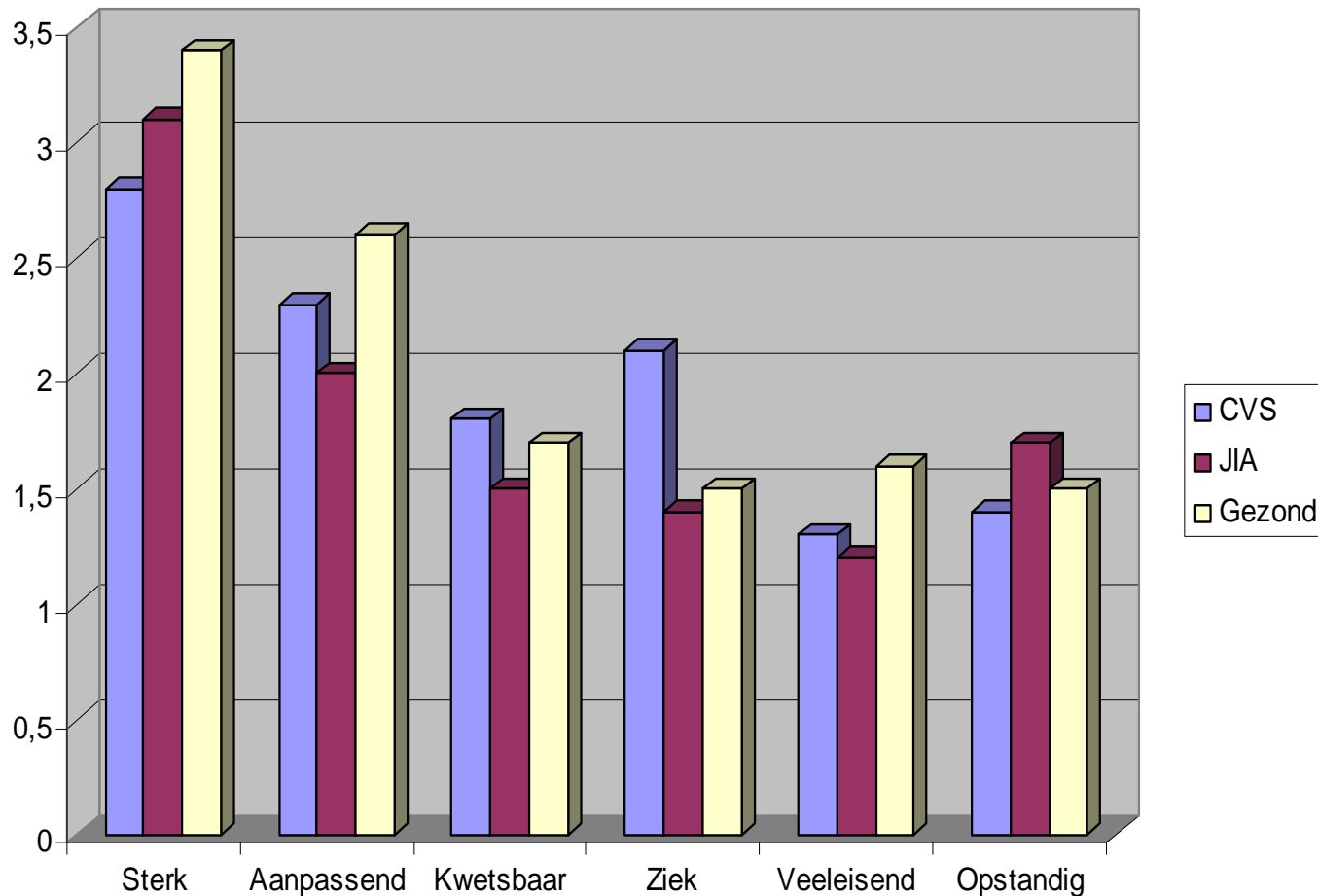
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

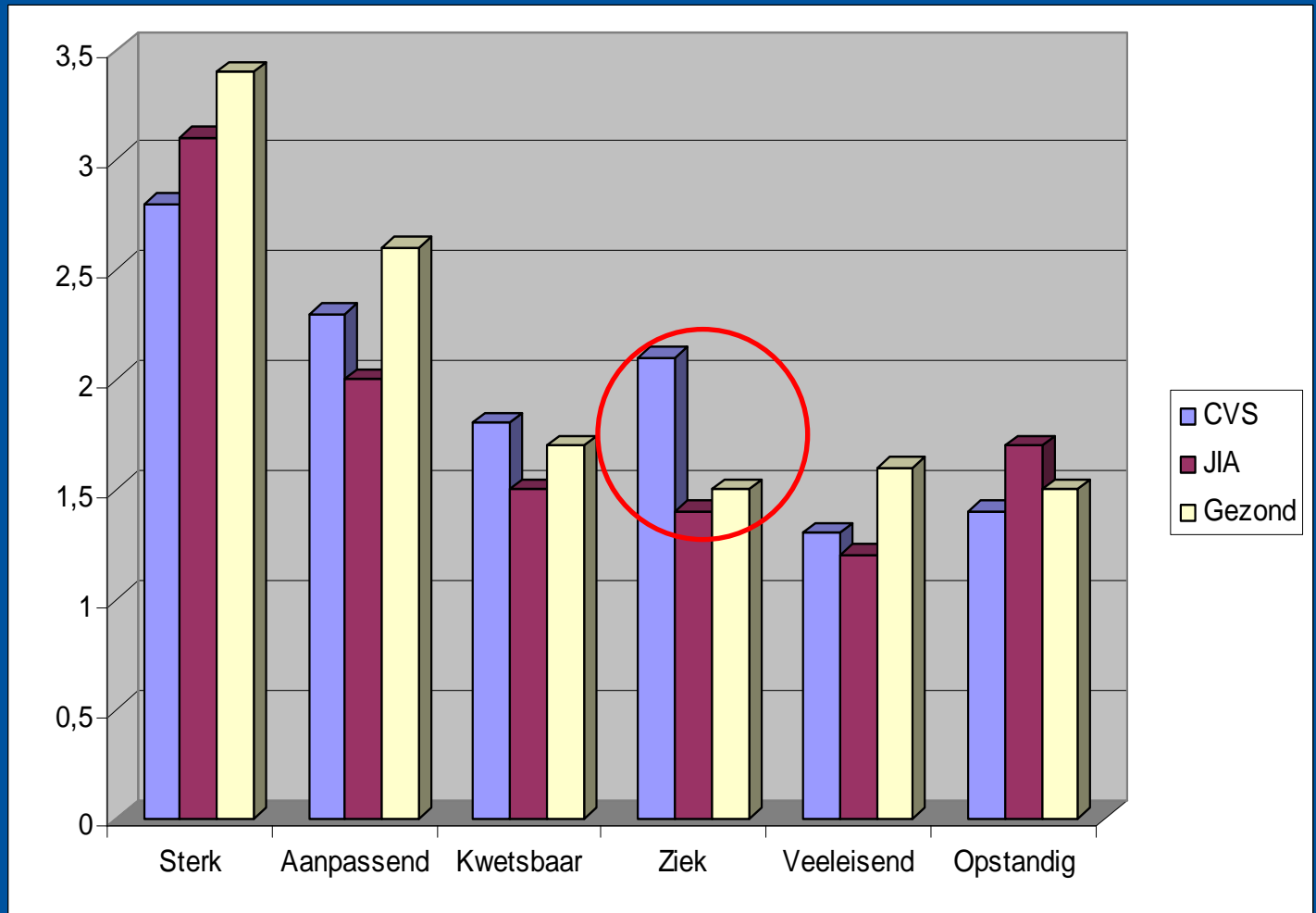
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

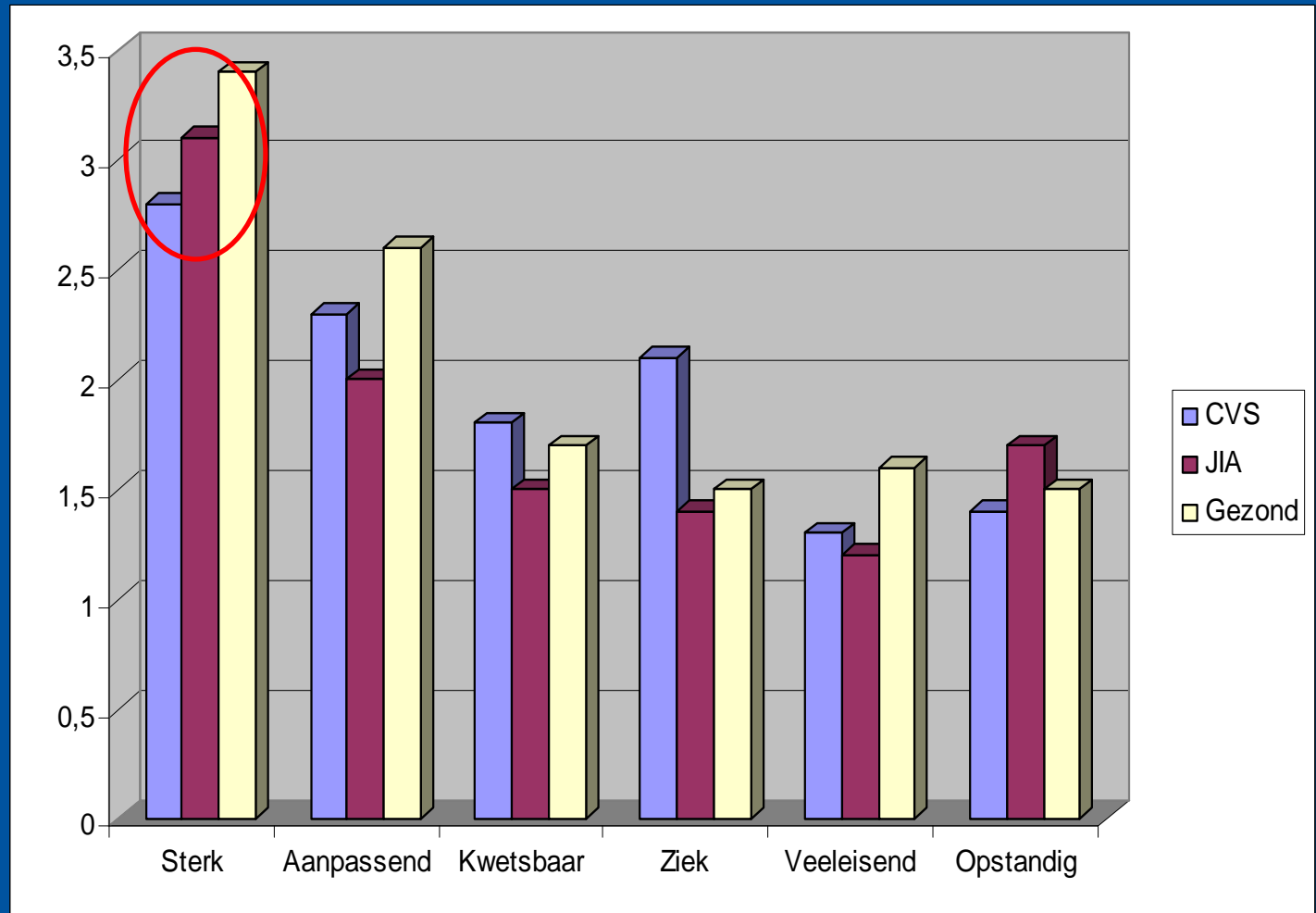
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

II. Zelf-confrontatie

Inleiding

I. Positionering

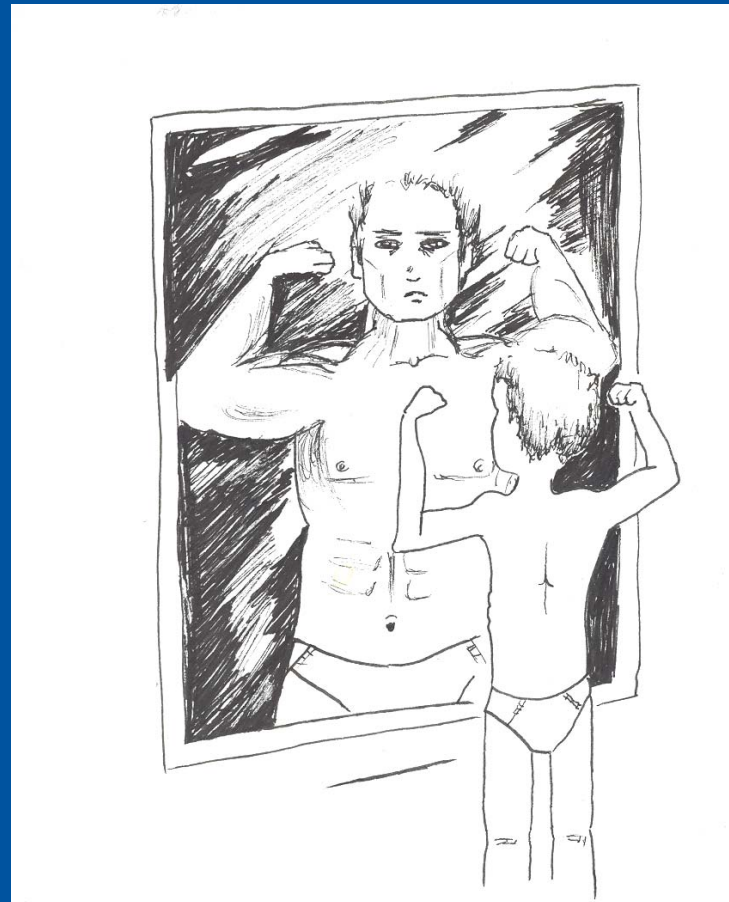
Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

ZELF-CONFRONTATIE METHODE

II. Zelf-confrontatie

Inleiding

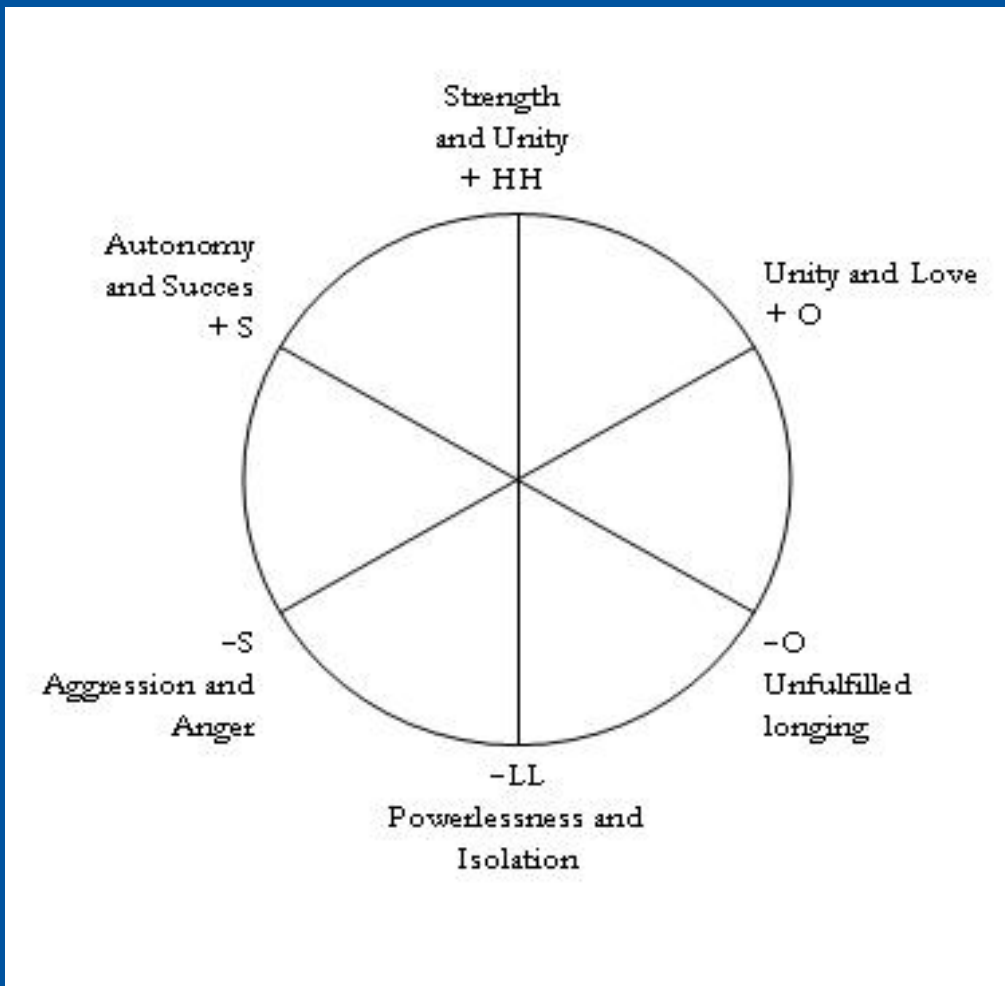
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

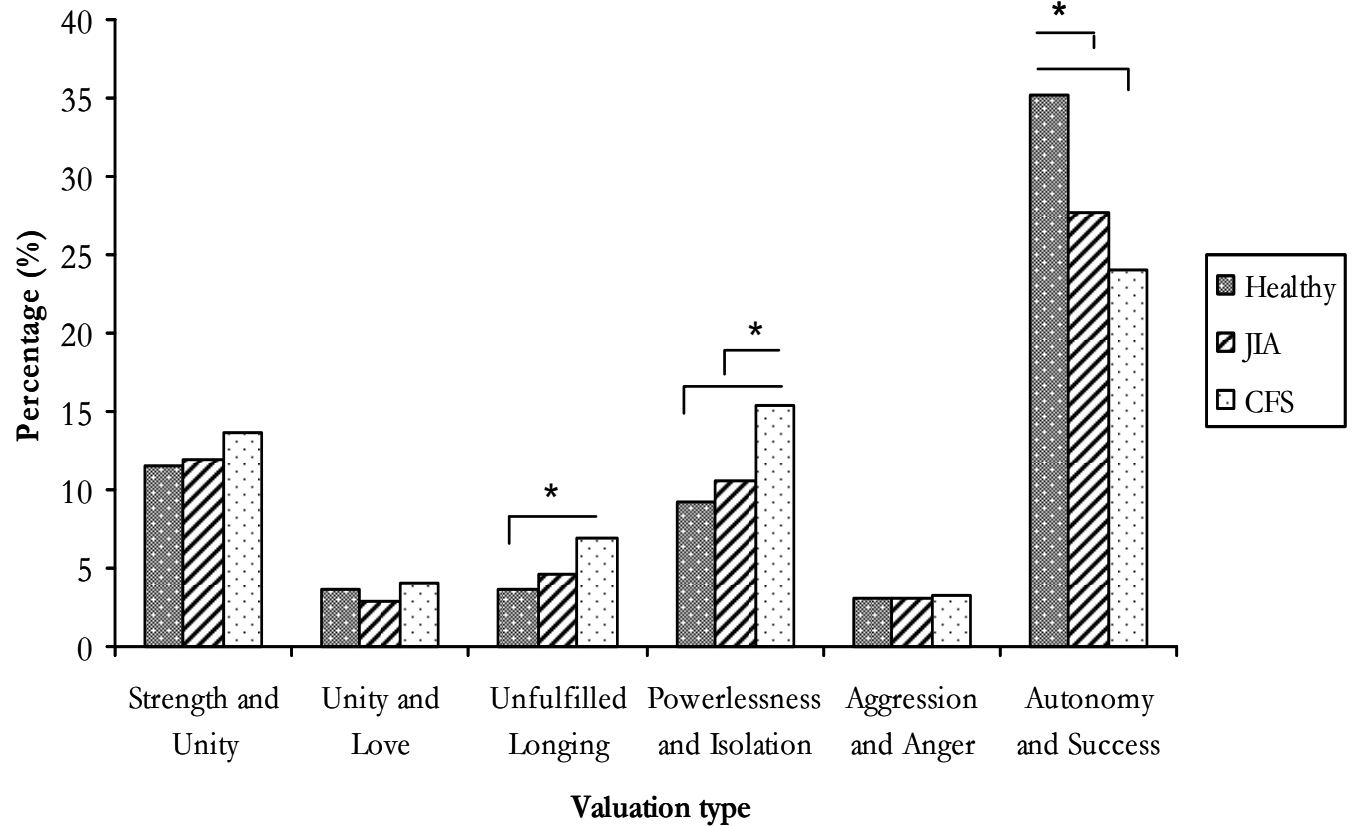
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

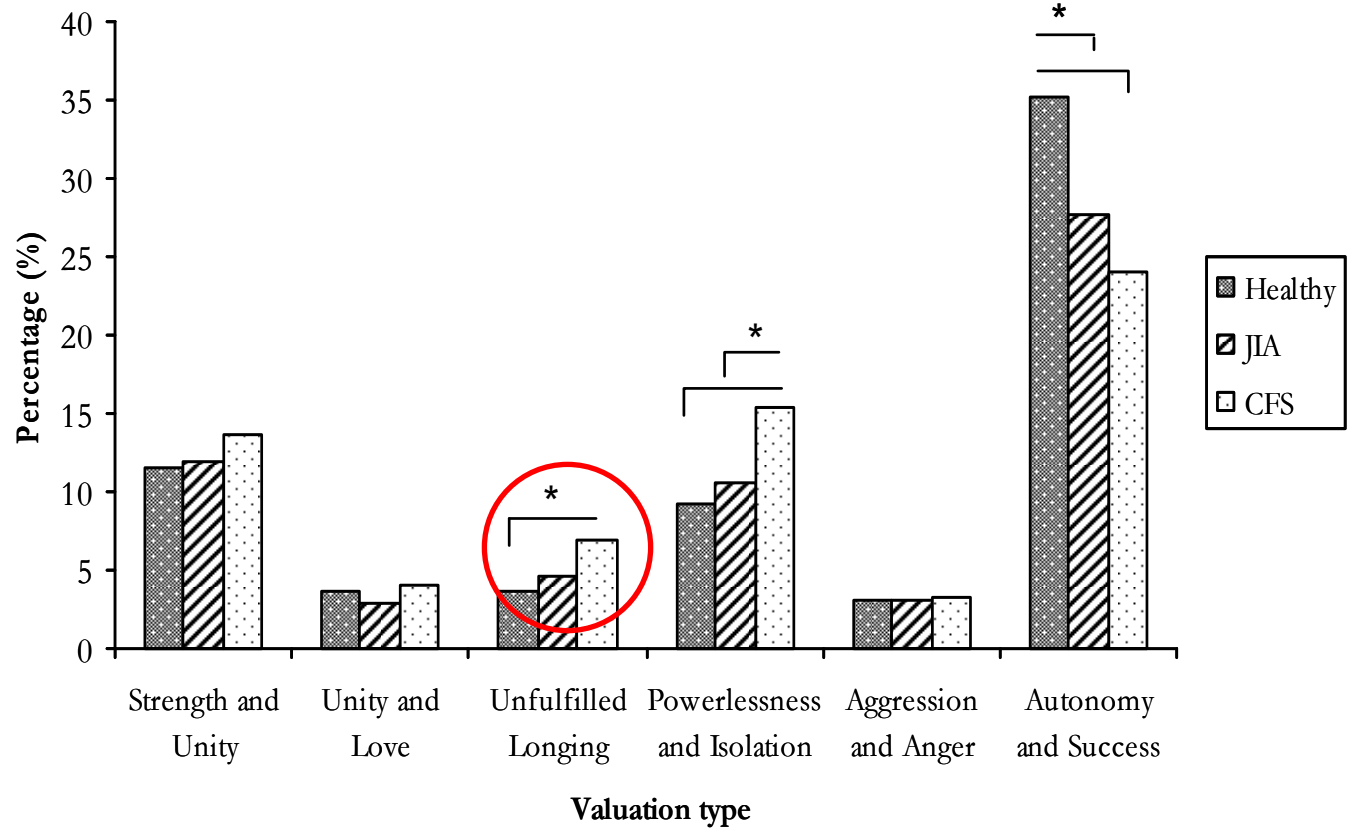
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

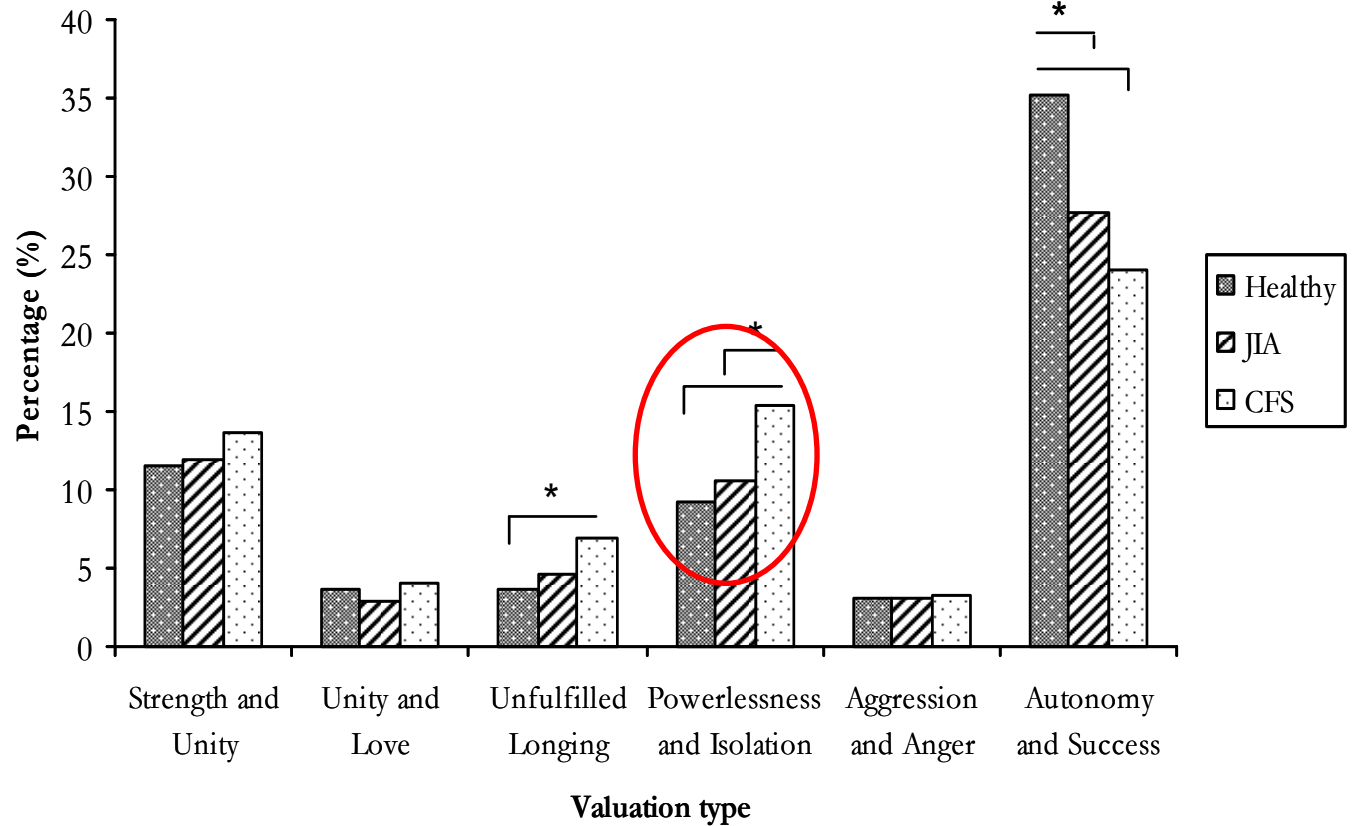
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

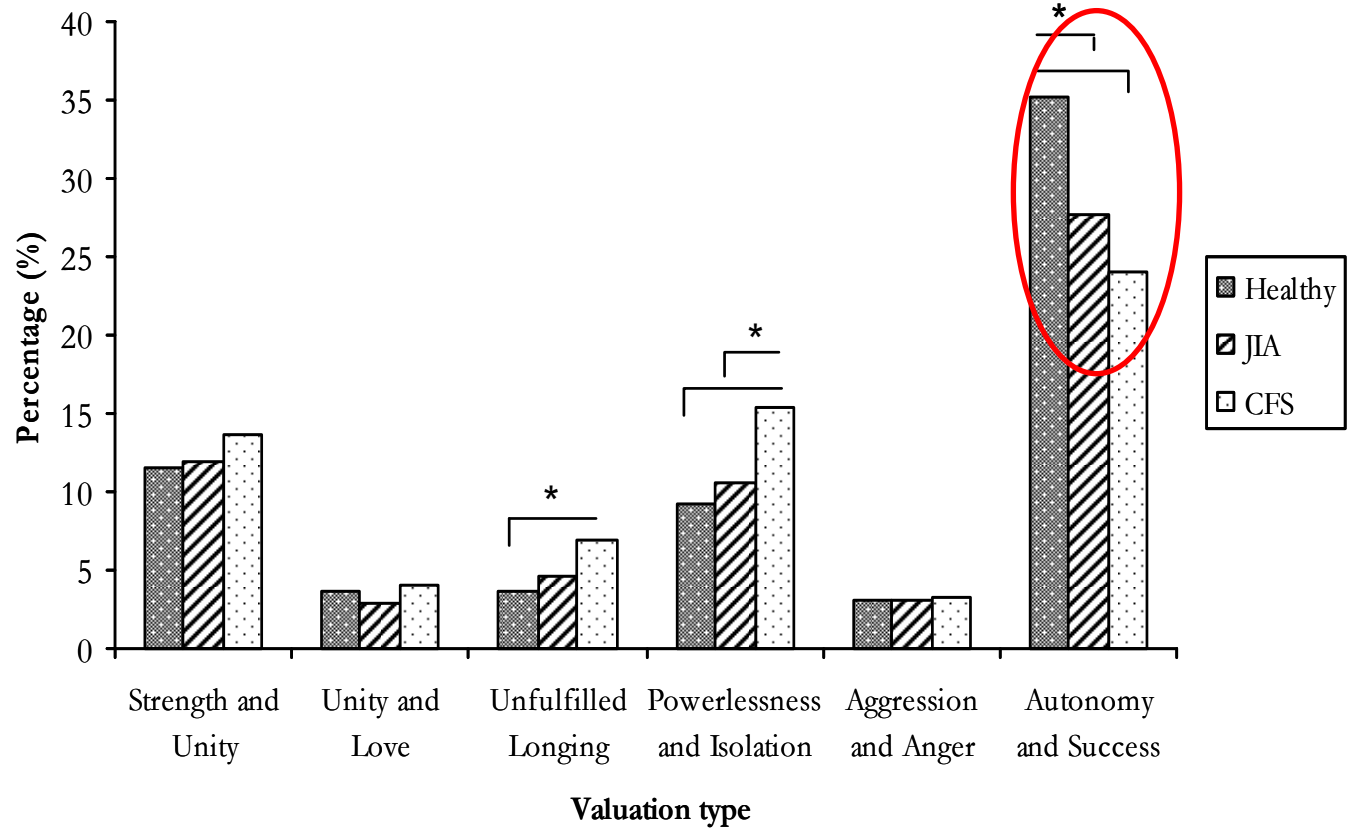
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Longitudinale studie (4 maanden):

- 16 gezonde jongeren krijgen 6 sessies aan de hand van de ZKM (2 zelfonderzoeken)

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Longitudinale studie (4 maanden):

- 16 gezonde jongeren krijgen 6 sessies aan de hand van de ZKM (2 zelfonderzoeken)
- 17 jongeren met CVS krijgen 6 sessies aan de hand van de ZKM (2 zelfonderzoeken)

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Longitudinale studie (4 maanden):

- 16 gezonde jongeren krijgen 6 sessies aan de hand van de ZKM (2 zelfonderzoeken)
- 17 jongeren met CVS krijgen 6 sessies aan de hand van de ZKM (2 zelfonderzoeken)
- 18 jongeren met CVS krijgen 12 sessies aan de hand van de ZKM (2 zelfonderzoeken + begeleiding)

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Negatief thema:

- *“Ik voel druk en spanning op me omdat ik goed wil presteren omdat ik faalangst heb. Door jaren van veel leren en faalangst ben ik vermoeid geraakt”*

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Negatief thema:

- *“Ik voel druk en spanning op me omdat ik goed wil presteren omdat ik faalangst heb. Door jaren van veel leren en faalangst ben ik vermoeid geraakt”*

- **Positief thema:**

- *“Als ik bezig ben met dingen die ik leuk vind, voel ik me ontspannen, vrij en blij”*

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

3 fases van de begeleiding:

1. Attending: De jongere gaat letten in welke situaties de 2 kanten van zijn/ haar thema naar voren komen.

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

3 fases van de begeleiding:

1. Attending: De jongere gaat letten in welke situaties de 2 kanten van zijn/ haar thema naar voren komen.
2. Creating: De jongere gaat experimenteren met nieuw gedrag in vertrouwde situaties.

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

3 fases van de begeleiding:

1. Attending: De jongere gaat letten in welke situaties de 2 kanten van zijn/ haar thema naar voren komen.
2. Creating: De jongere gaat experimenteren met nieuw gedrag in vertrouwde situaties.
3. Anchoring: De jongere probeert het nieuwe gedrag in onbekende situaties voort te zetten.

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Persoonlijk Positie Repertoire (longitudinaal):

1. Gezonde jongeren: geen significante veranderingen

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Persoonlijk Positie Repertoire (longitudinaal):

1. Gezonde jongeren: geen significante veranderingen
2. CVS/ 6 sessies: significante stijging sterke kanten

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Persoonlijk Positie Repertoire (longitudinaal):

1. Gezonde jongeren: geen significante veranderingen
2. CVS/ 6 sessies: significante stijging sterke kanten
3. CVS/ 12 sessies: significante stijging sterke kanten, daling zieke kanten

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

ZKM (longitudinaal):

1. Gezonde jongeren: significant meer ervaringen van kracht & eenheid

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

ZKM (longitudinaal):

1. Gezonde jongeren: significant meer ervaringen van kracht & eenheid
2. CVS/ 6 sessies: significant minder ervaringen van eenzaamheid & isolement

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

ZKM (longitudinaal):

1. Gezonde jongeren: significant meer ervaringen van kracht & eenheid
2. CVS/ 6 sessies: significant minder ervaringen van eenzaamheid & isolement
3. CVS/ 12 sessies: significant meer ervaringen van autonomie & succes, significant minder ervaringen van onvervuld verlangen en van eenzaamheid & isolement

Resultaten

Inleiding

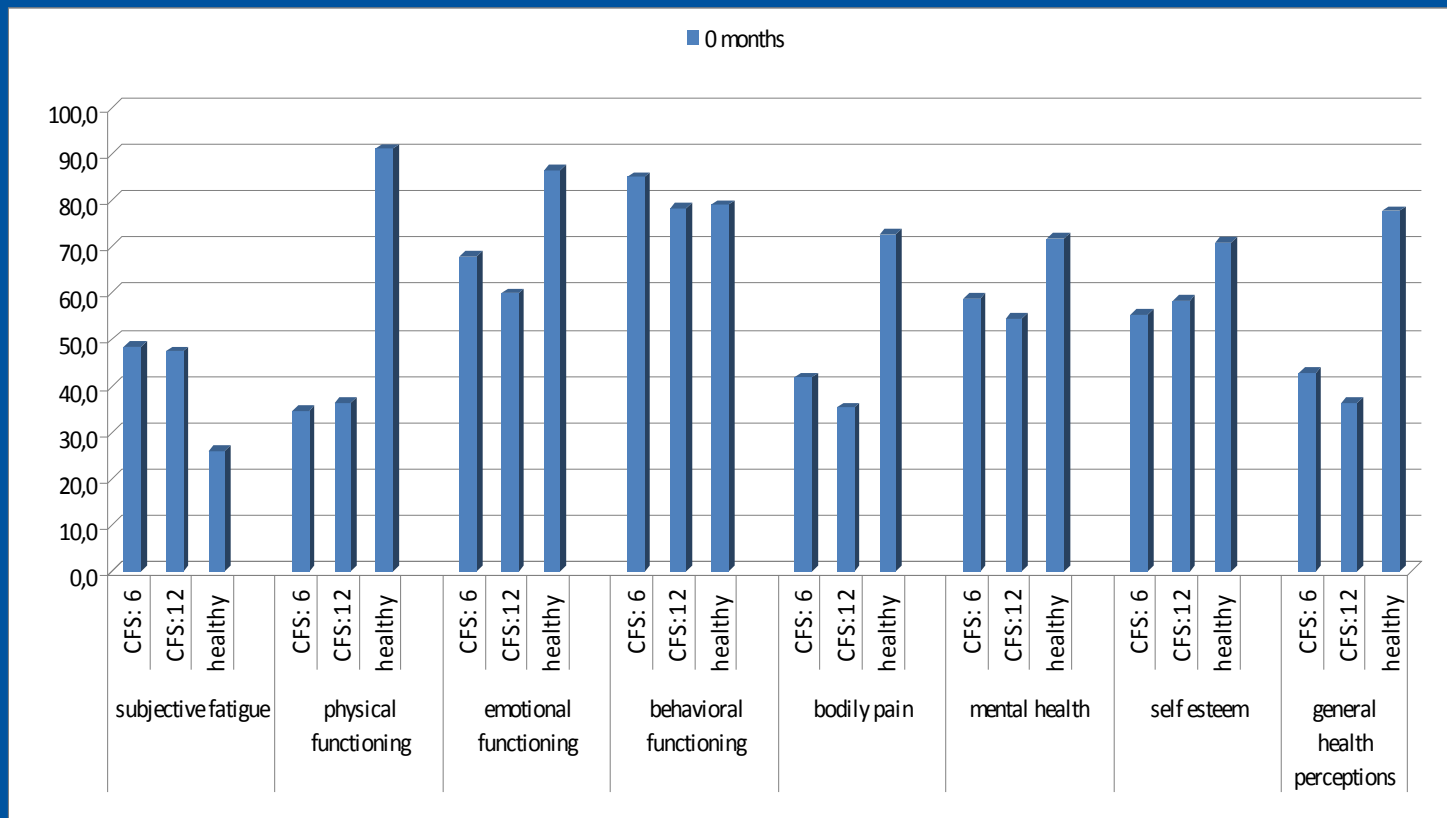
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

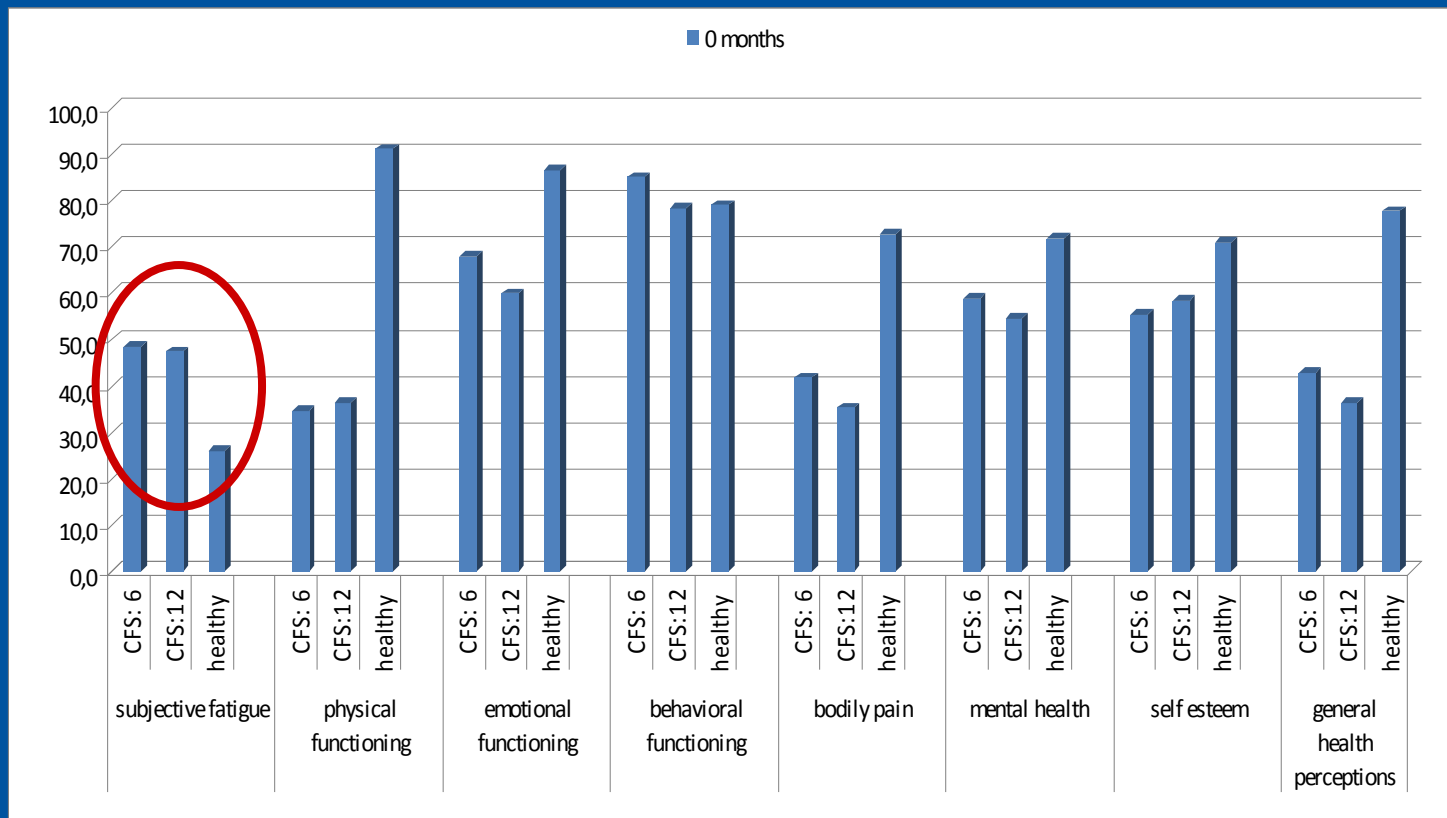
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

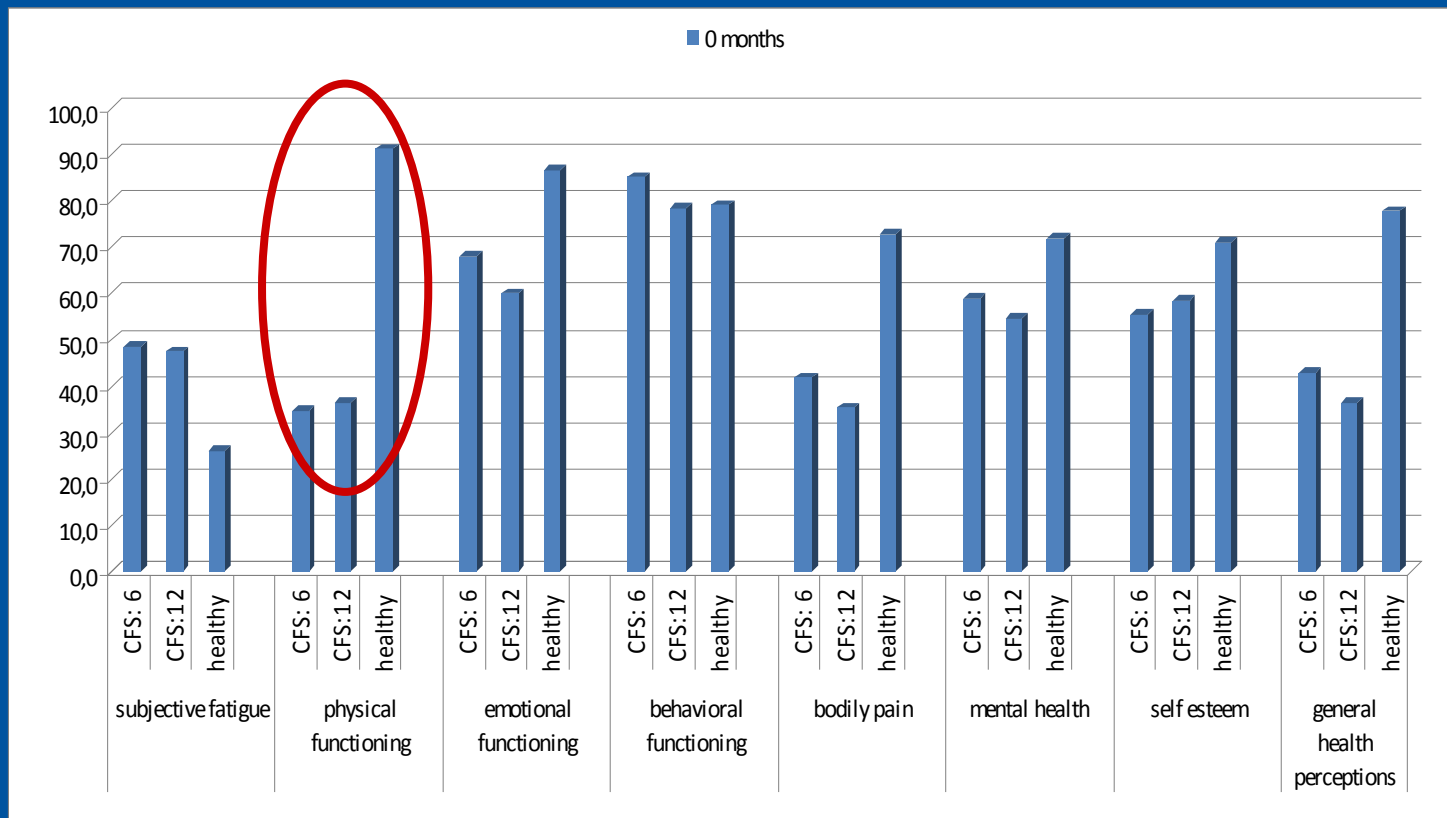
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

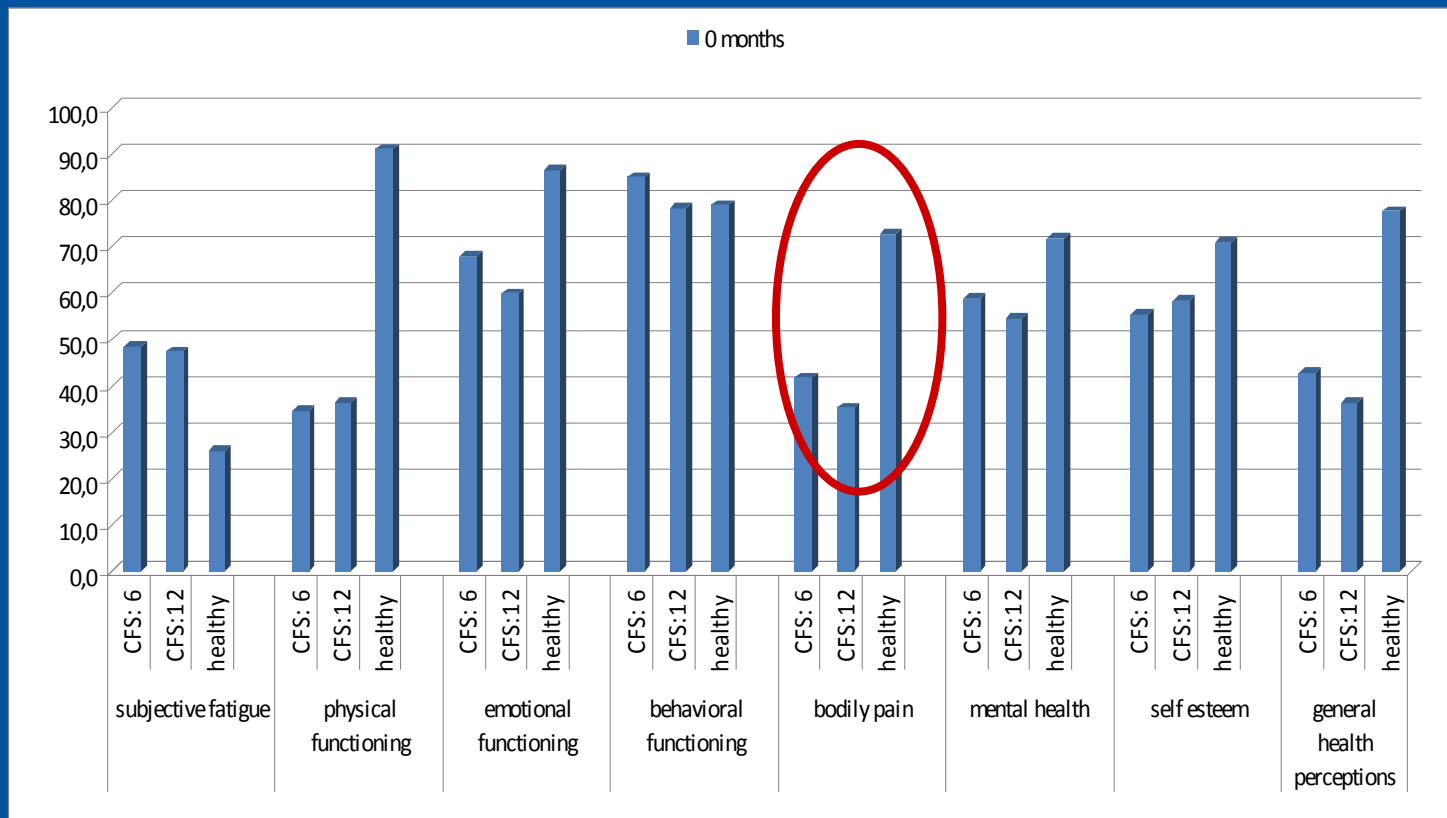
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

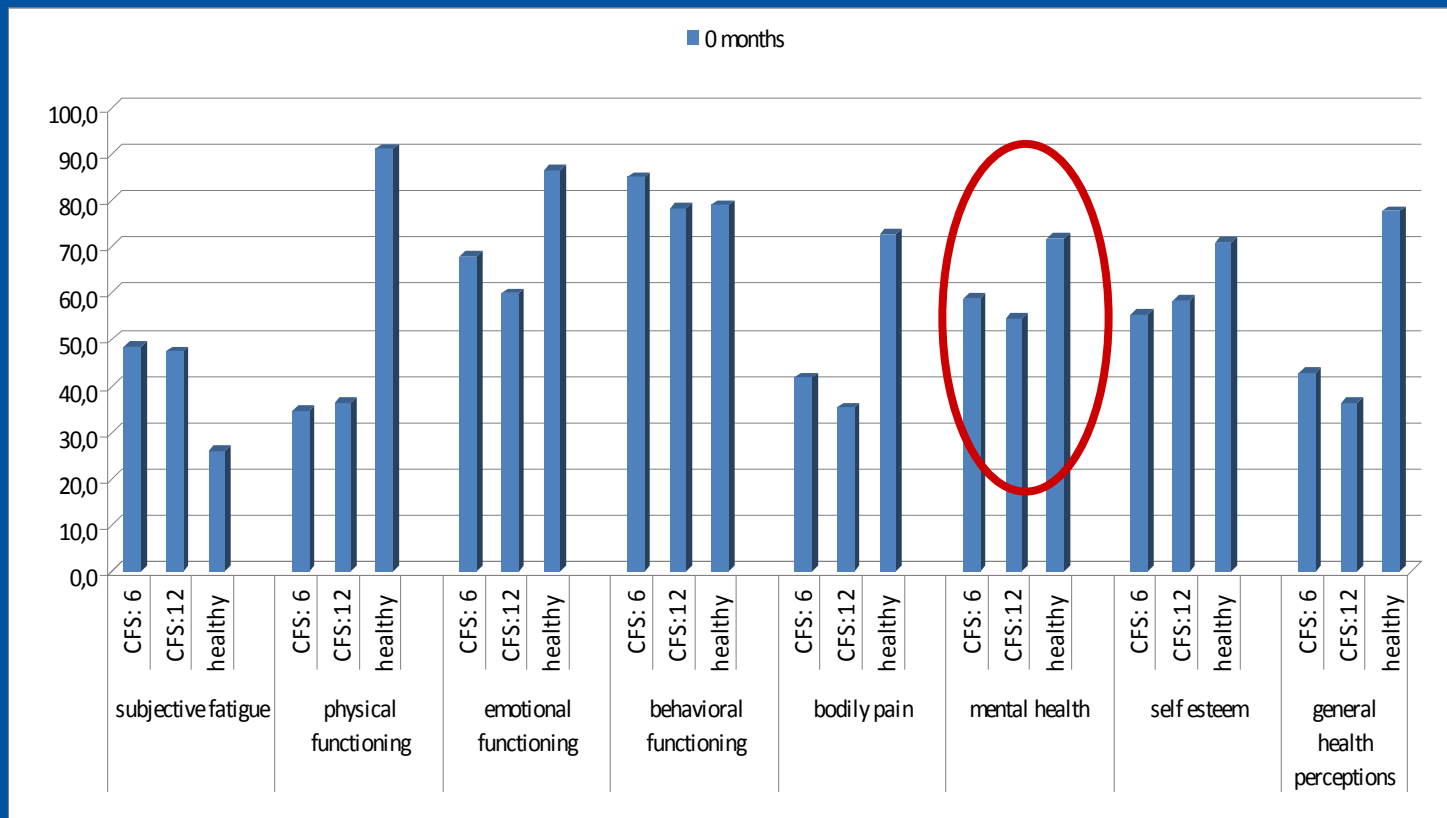
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

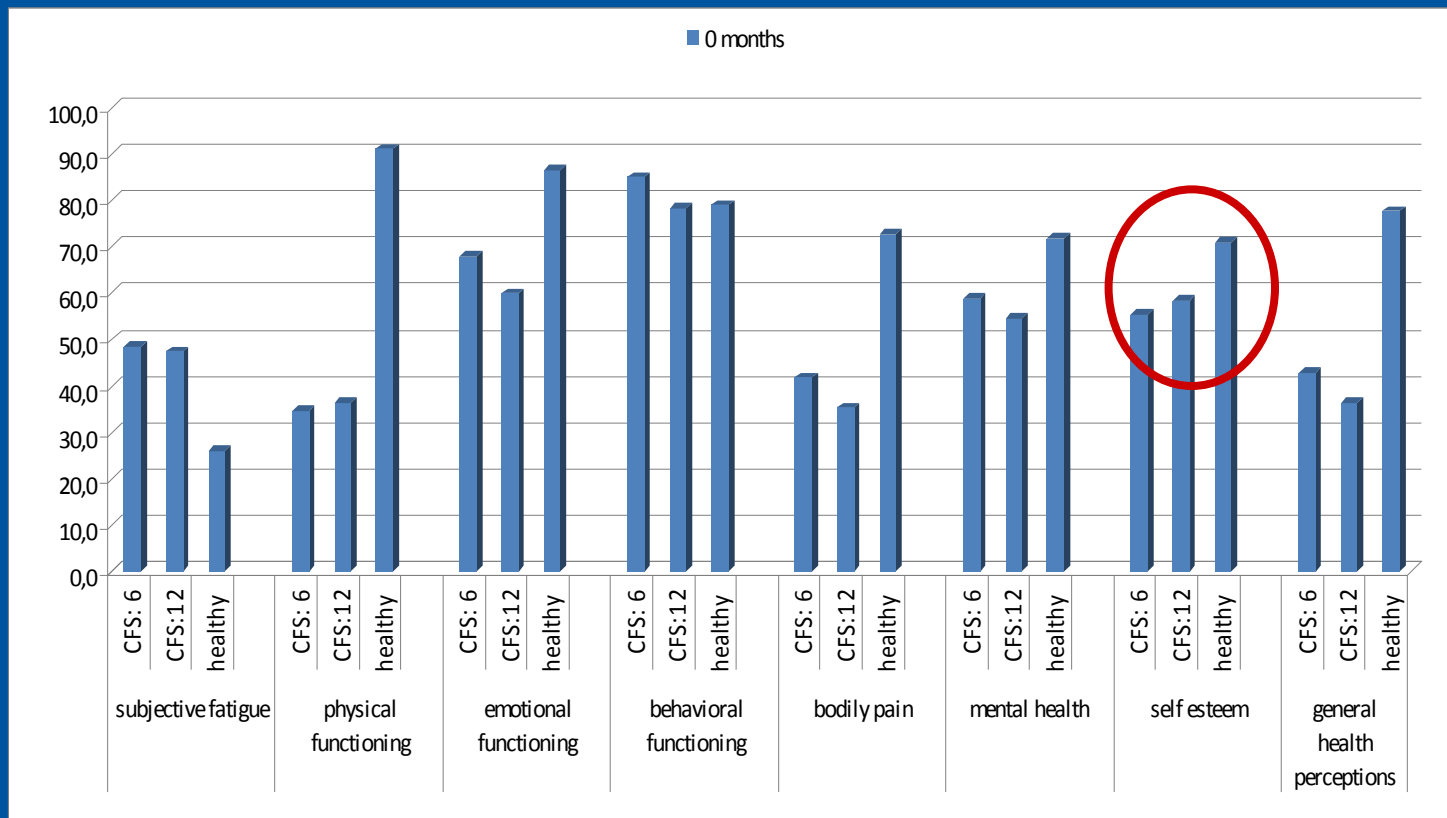
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

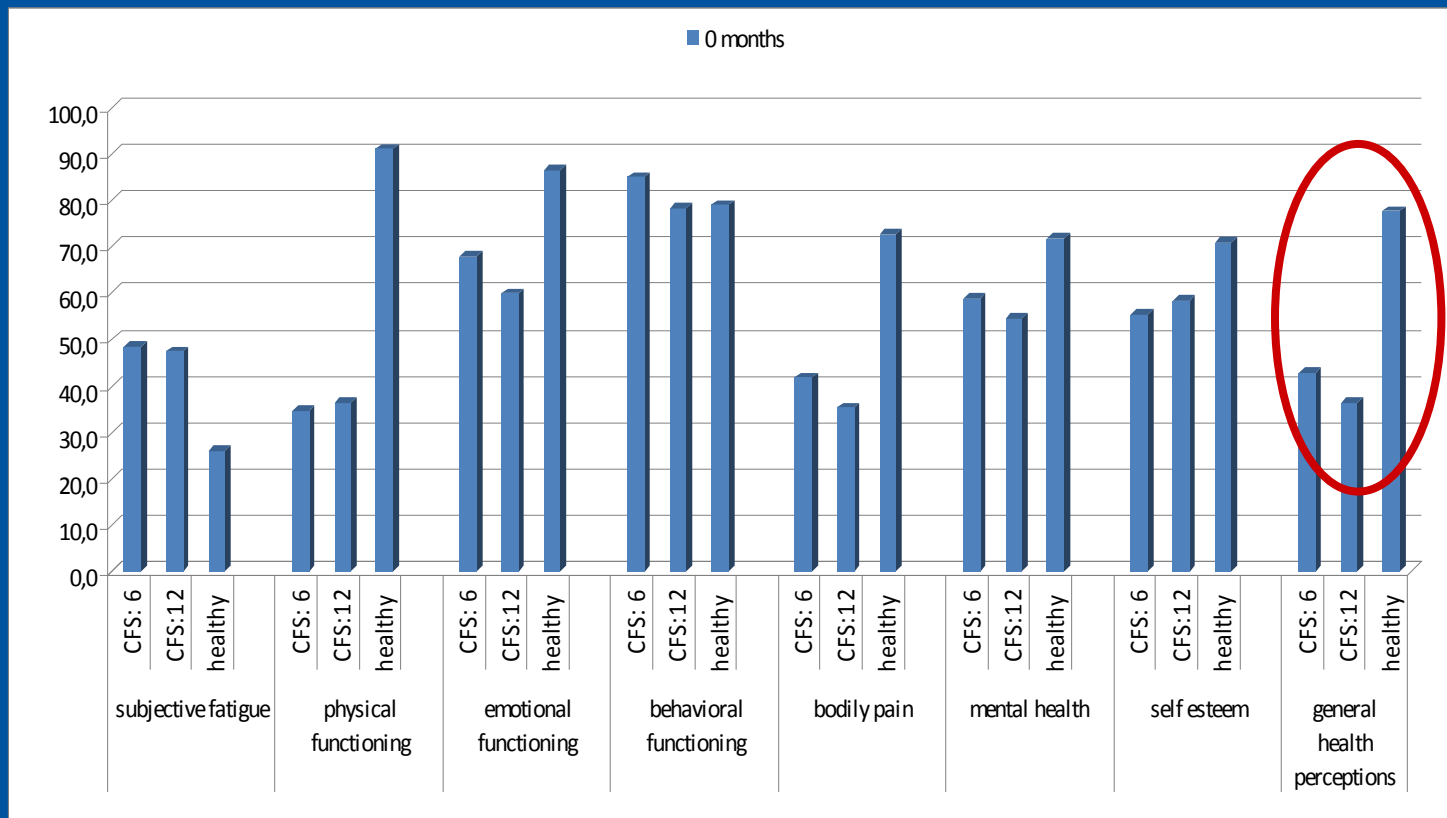
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

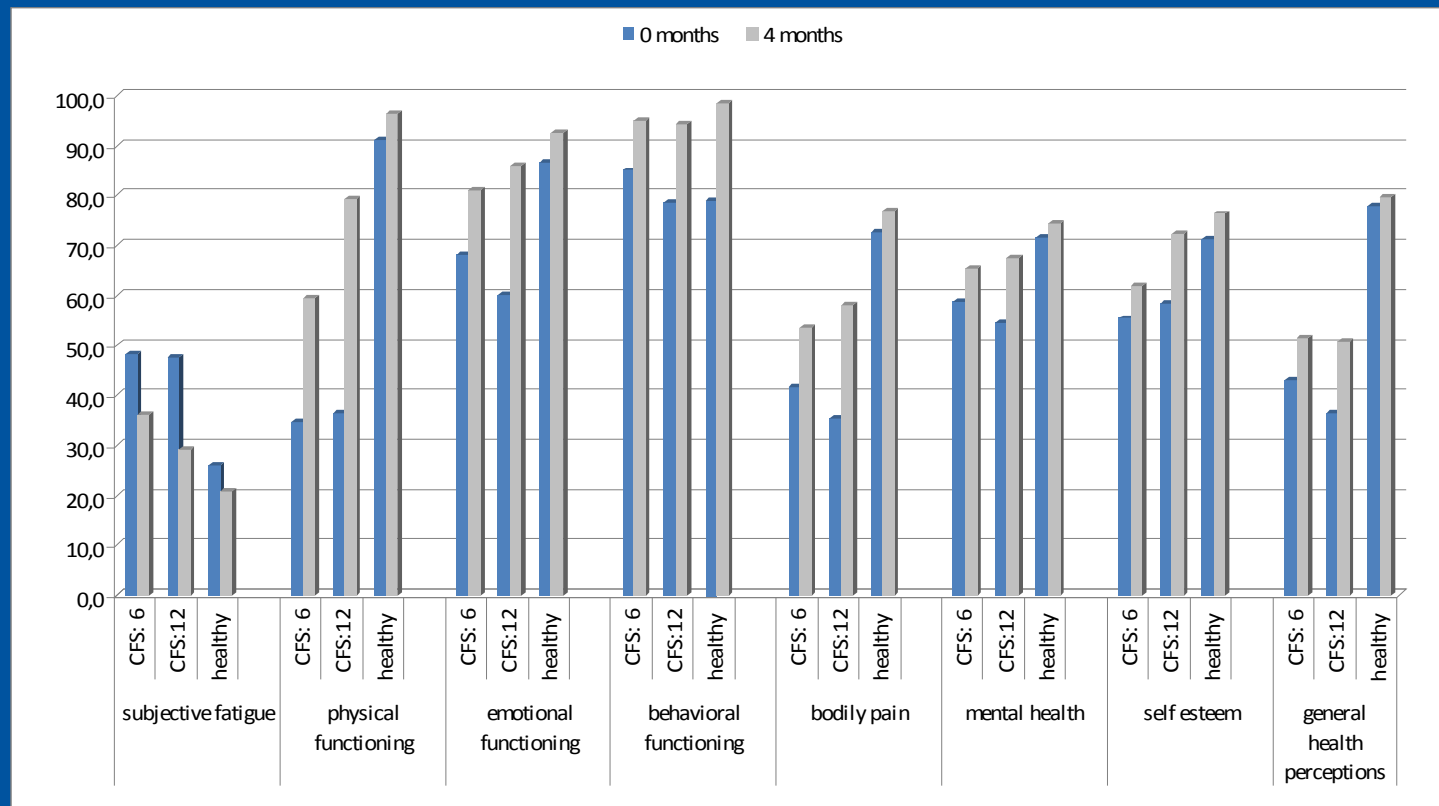
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

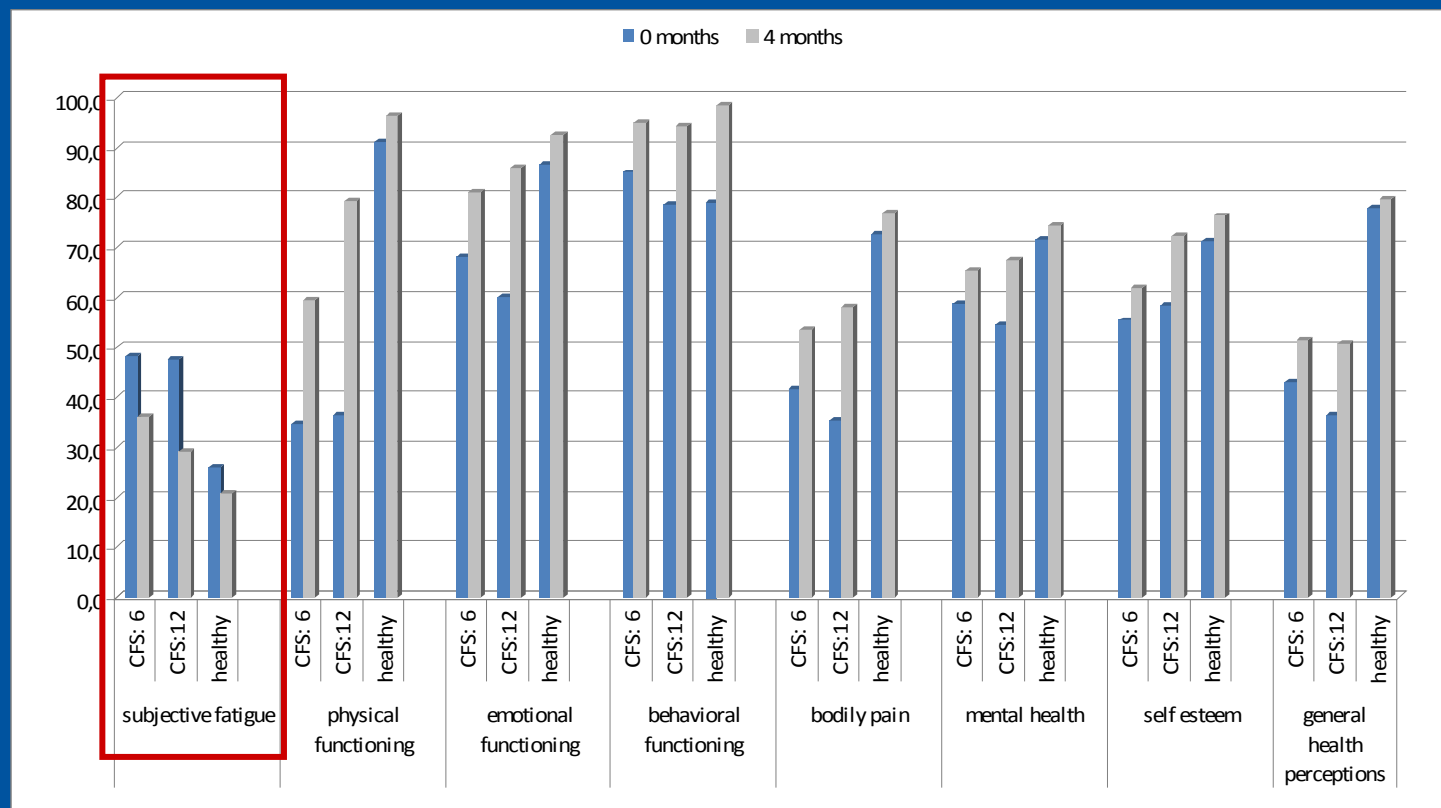
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

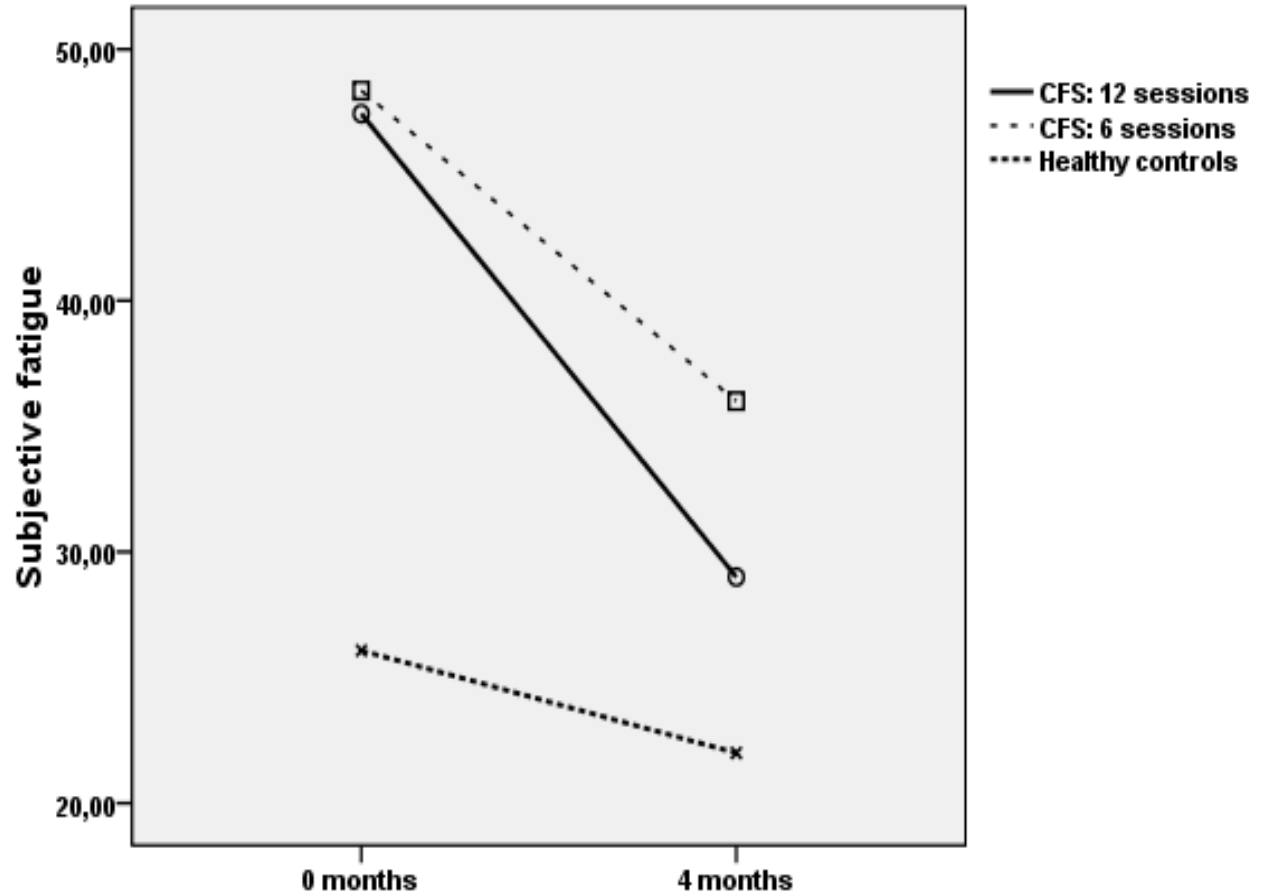
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

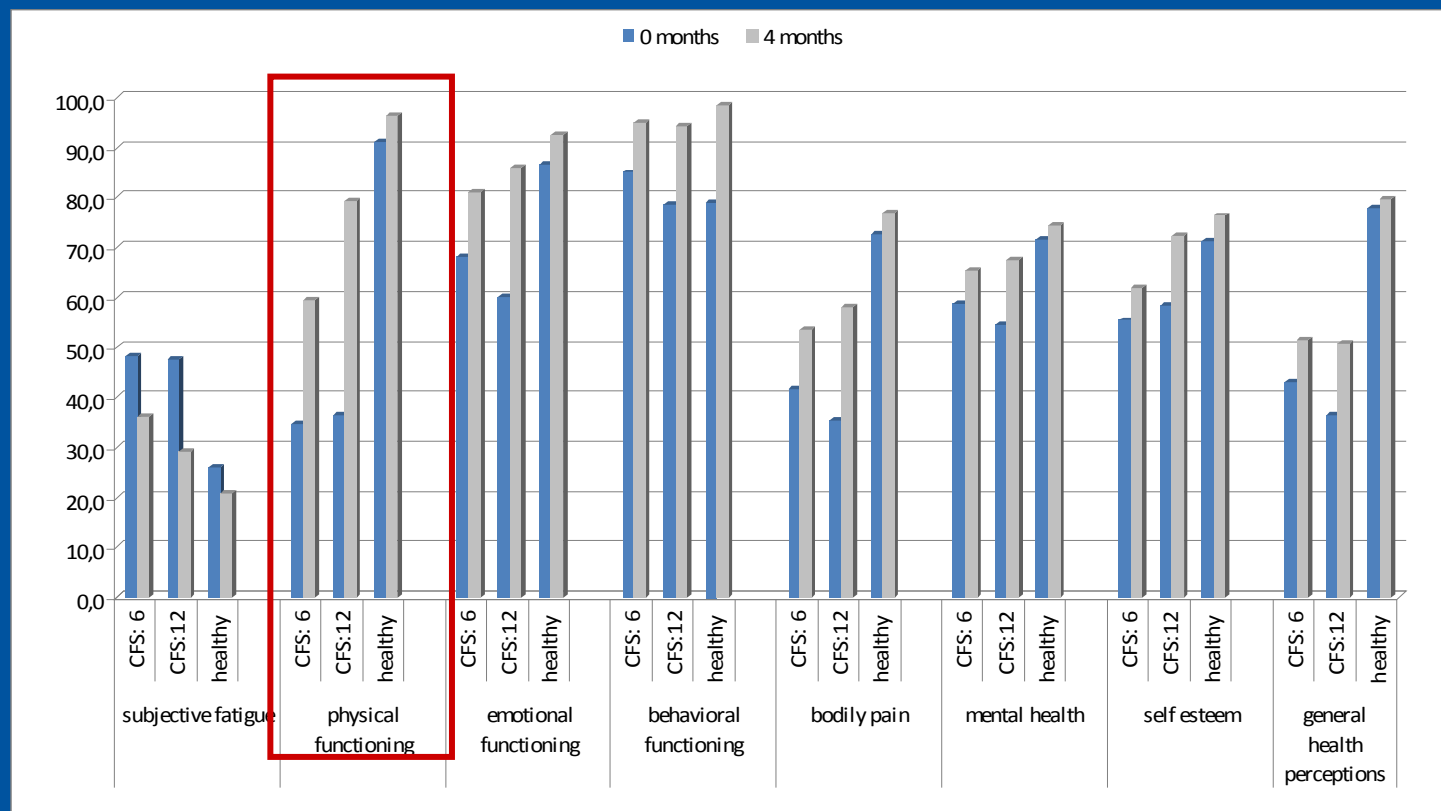
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Inleiding

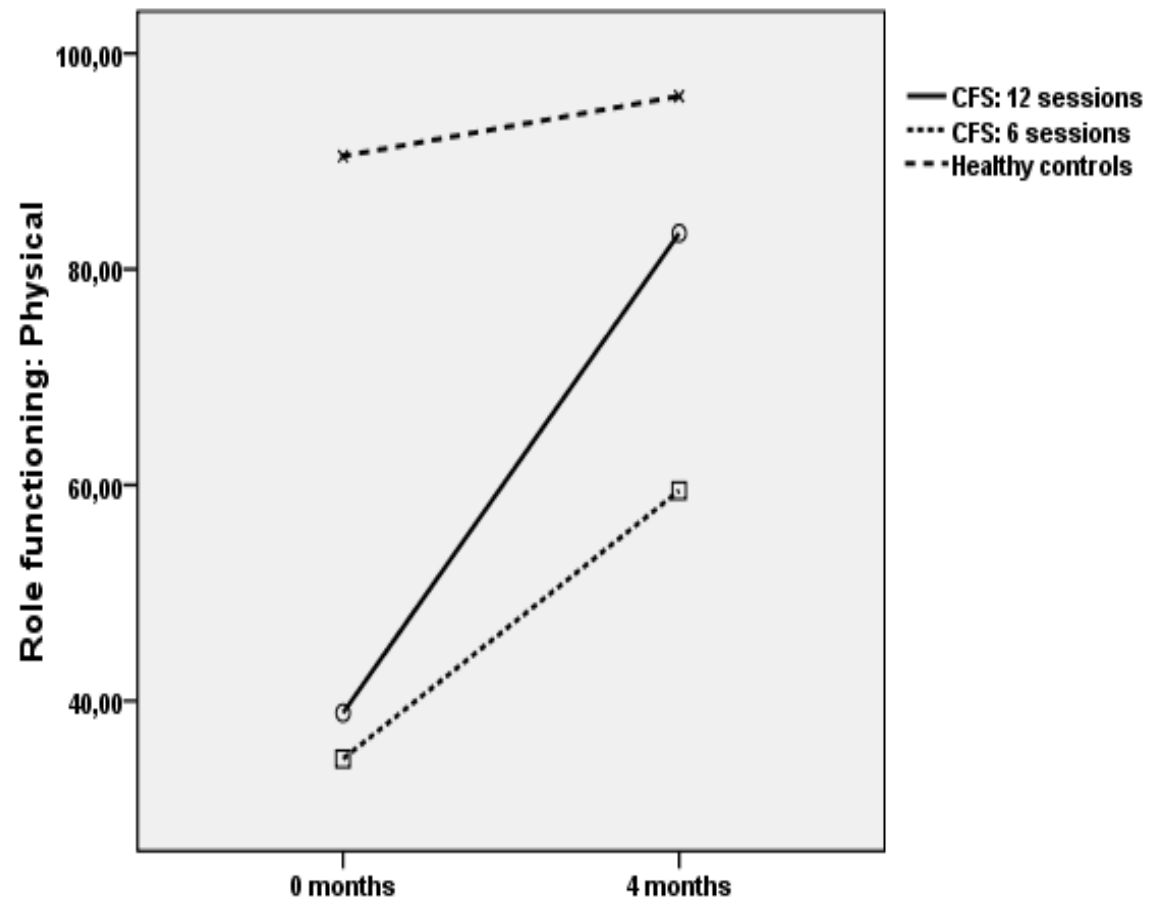
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

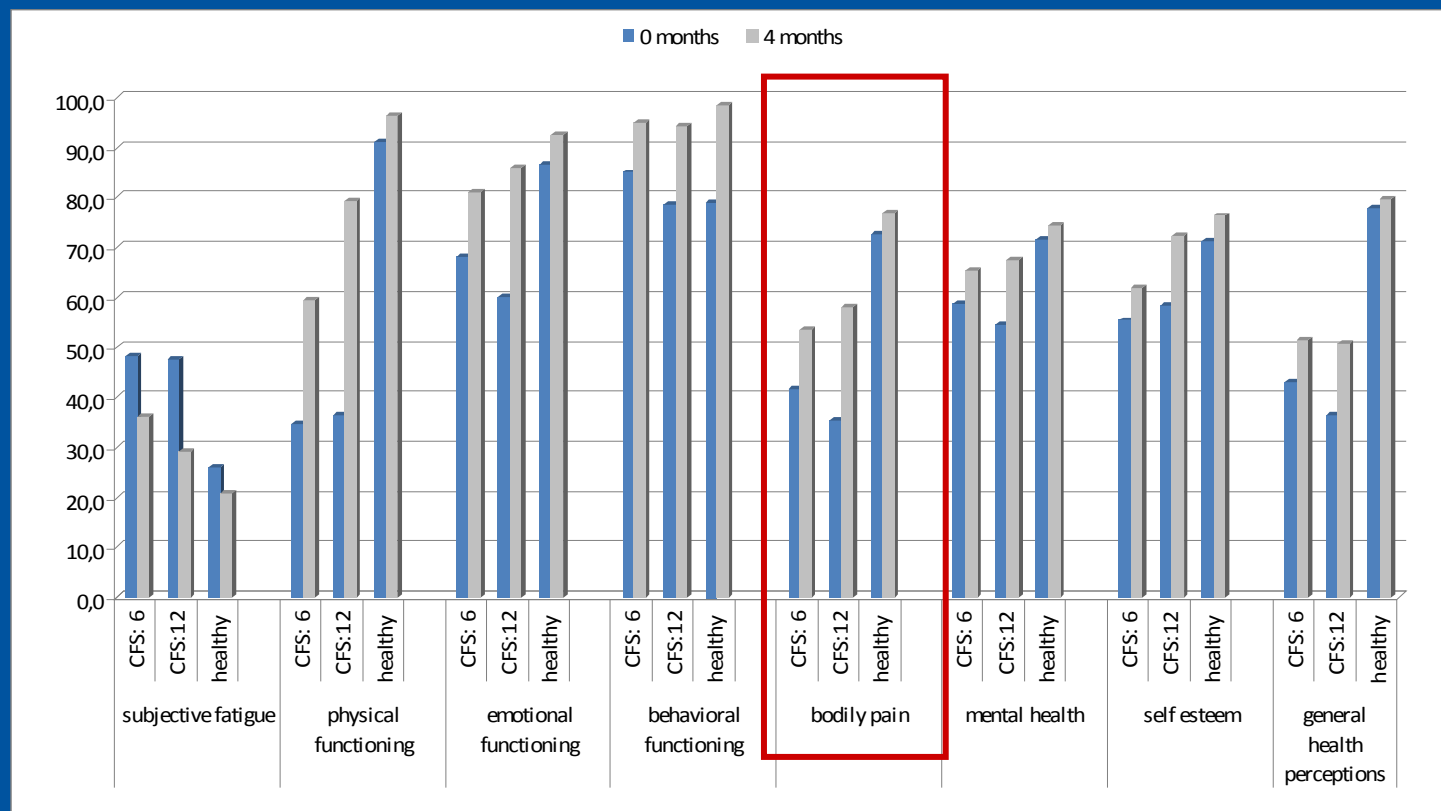
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

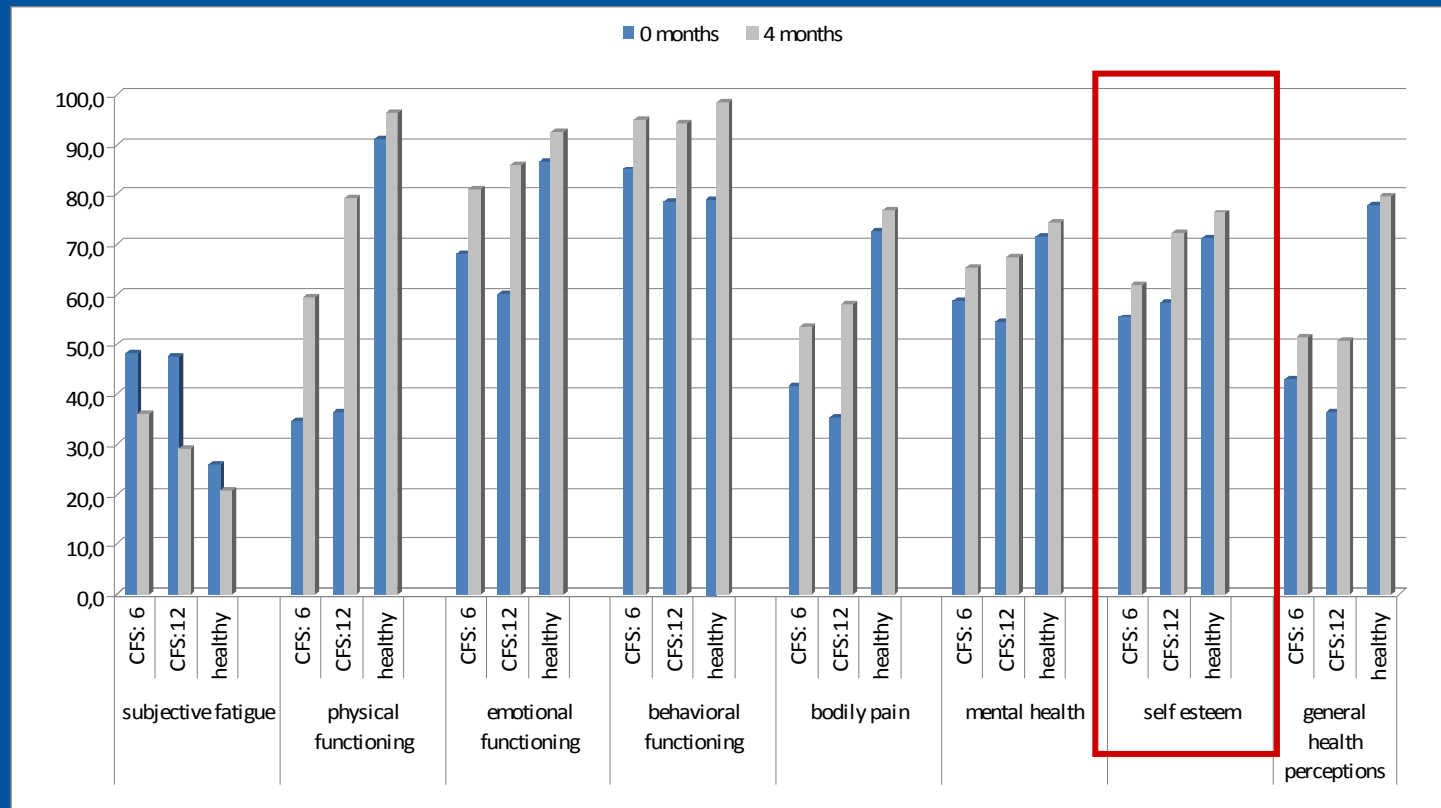
I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Resultaten

Inleiding

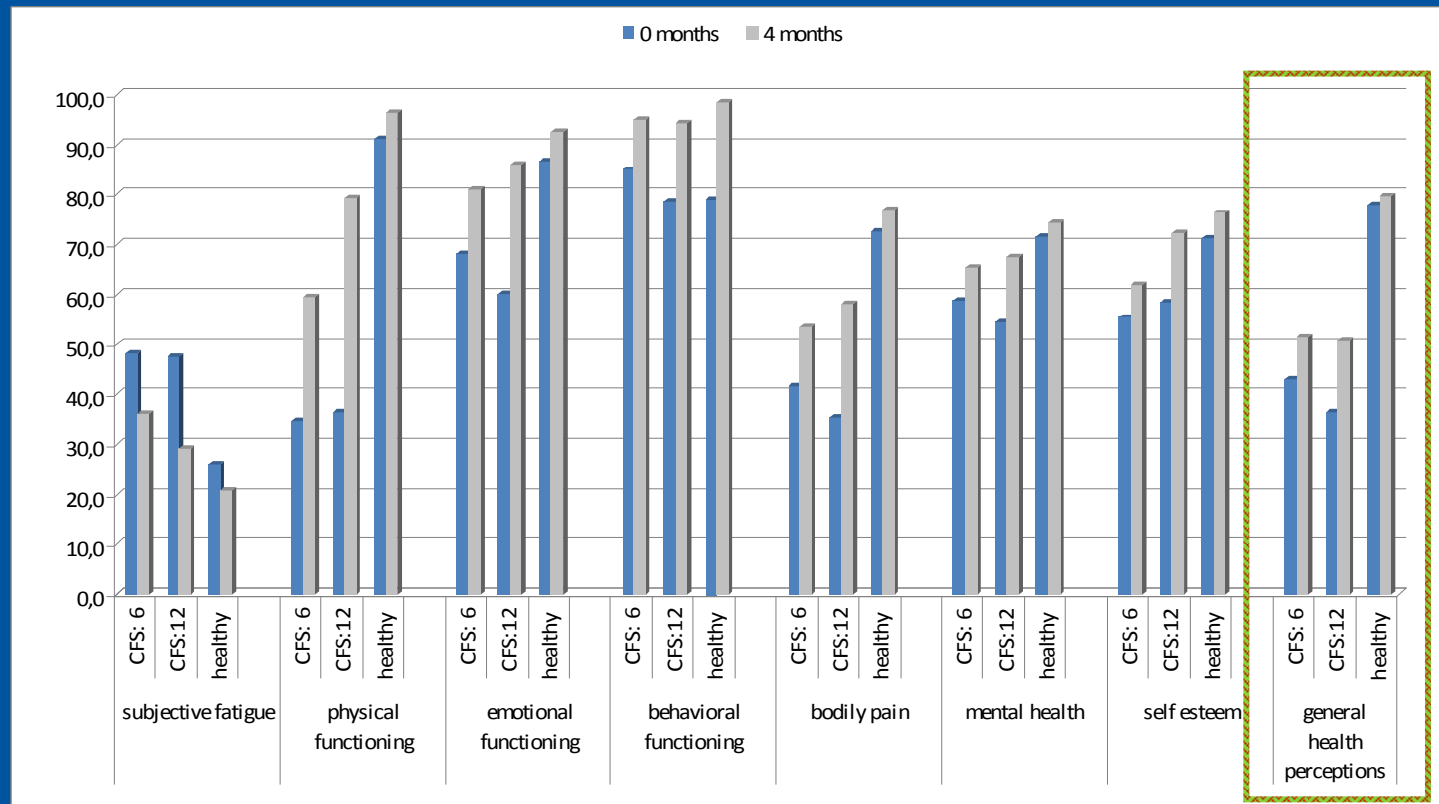
Vraagstelling

Doelstelling

Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

- Welbevinden vereist flexibiliteit en variatie van gevoelens en posities

Conclusie

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

- Welbevinden vereist flexibiliteit en variatie van gevoelens en posities
- Tijdens adolescentie moet jongere experimenteren en zoeken welke gevoelens en kanten beste bij hem/haar passen

Conclusie

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

- Welbevinden vereist flexibiliteit en variatie van gevoelens en posities
- Tijdens adolescentie moet jongere experimenteren en zoeken welke gevoelens en kanten beste bij hem/haar passen
- In (pediatrische) CVS lijkt de variatie en flexibiliteit van de verschillende kanten en gevoelens enorm beperkt te zijn

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

- Door zelfinzicht kan de jongere flexibiliteit en variatie in gevoelens en posities terug krijgen

Conclusie

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

- Door zelfinzicht kan de jongere flexibiliteit en variatie in gevoelens en posities terug krijgen
- Ziekte/ vermoeidheid moet tijdens de adolescentie een plek krijgen in het zelfverhaal om problemen in de volwassenheid te ondervangen

Conclusie

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

- Door zelfinzicht kan de jongere flexibiliteit en variatie in gevoelens en posities terug krijgen
- CVS moet tijdens adolescentie een plek in zelfverhaal krijgen om problemen in de volwassenheid te ondervangen
- Zelfonderzoek kan vermoeidheid, fysiek- en psychosociaal functioneren verbeteren

(Van Geelen SM, Fuchs CE, Sinnema G, Van de Putte EM, Van Geel R, Hermans HJM, Kuis W, Patient Education and Counseling, 2011)

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Ten slotte: Hoe nu verder?

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Ten slotte: Hoe nu verder?

- Zelfervaring is niet alleen maar relationeel, narratief en emotioneel, ook lichamelijk

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Ten slotte: Hoe nu verder?

- Zelfervaring is niet alleen maar relationeel, narratief en emotioneel, ook lichamelijk
- Niet individuele lichaamsbeweging, maar lichaamservaring in groepsverband heeft gunstige invloed op vermoeidheid*

- Bakker RJ, Sinnema G, Kuis W, Van de Putte, Archives of Disease in Childhood, 2009

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Ten slotte: Hoe nu verder?

- Zelfervaring is niet alleen maar relationeel, narratief en emotioneel, ook lichamelijk
- Niet individuele lichaamsbeweging, maar lichaamservaring in groepsverband heeft gunstige invloed op vermoeidheid*
- www.hetwkz.nl (training voor kinderen)
- Bakker RJ, Sinnema G, Kuis W, Van de Putte, Archives of Disease in Childhood, 2009

Inleiding

I. Positionering

Resultaten

II. Zelf-confrontatie

Resultaten

Conclusie

Citaat van een 16-jarig meisje met CVS:

“Ik heb twee kanten in me waardoor ik uit elkaar getrokken word. Voor het muurtje ben ik een meisje dat altijd vrolijk is. Dit laat ik aan iedereen zien. Achter het muurtje ben ik kwetsbaar. Dit laat ik aan niemand zien. Ik ga nu beter worden en mijn muurtje afbreken. De tijd van denken is afgelopen, nu ga ik het gewoon doen!”

Onderzoeksgroep

Universitair Medisch Centrum
Utrecht

Drs. C. Fuchs, Pediatrische Psychologie, UMC Utrecht

Dr. S. van Geelen, Pediatrische Psychologie, UMC Utrecht

Prof. Dr. G. Sinnema, Pediatrische Psychologie, UMC Utrecht

Dr. E. van de Putte, Kindergeneeskunde, UMC Utrecht

**Prof. Dr. H. Hermans, Faculteit Psychologie, Radboud
Universiteit Nijmegen**

Prof. Dr. W. Kuis, Kindergeneeskunde, UMC Utrecht

